

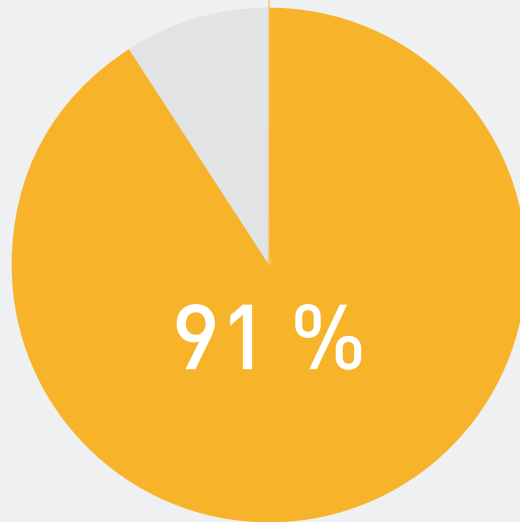
Årsrapport 2018

*Opinion gjennomførte en befolknings- og brukerundersøkelse for Språkrådet høsten 2018. I undersøkelsen ble det kartlagt hvordan befolkningen oppfatter Språkrådet, herunder kjennskap til, bruk av, opplevelse av og tilfredshet med Språkrådets ulike tilbud og tjenester. I overkant av 1000 personer svarte på spørsmålene i den delen av undersøkelsen som rettet seg mot hele befolkningen. Et utvalg av våre brukere svarte i tillegg på de samme spørsmålene i undersøkelsen.

Noen av resultatene i befolkningsundersøkelsen blir presentert i årsrapporten.

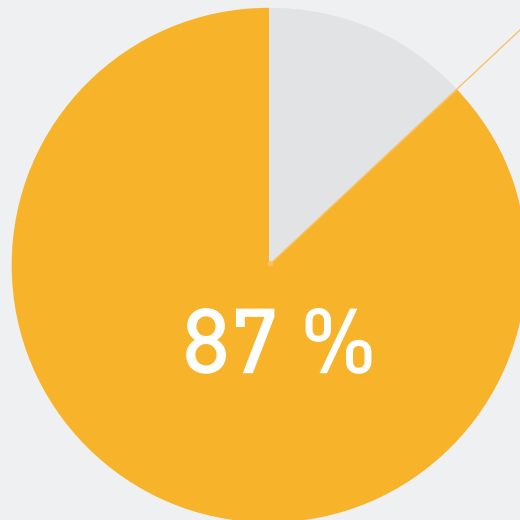
91 prosent av befolkningen
har hørt om Språkrådet

*Se side 2

87 prosent av
befolkningen mener
det er viktig at
norsk språk
står sterkt

*Se side 2

Innhold

I

Leders beretning

Side 6

II

Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Side 9

III

Årets aktiviteter og resultater

Side 19

IV

Styring og kontroll i virksomheten

Side 53

V

Vurdering av framtidssutsikter

Side 59

VI

Årsregnskap 2018

Side 63

Leders beretning

Språket er den mest grunnleggende infrastrukturen i samfunnet vårt. Det slo et tverrfaglig ekspertutvalg nedsatt av Språkrådet fast i november 2018, da utvalget overleverte rapporten sin om de viktigste utfordringene for norsk, norsk tegnspråk og de nasjonale minoritetsspråkene i årene som kommer. På samme måte som vi trenger effektive samferdselsløsninger og gode helsetjenester, trenger vi et språk som er godt, klart og brukelig på alle samfunnsområder. God tilgang til språk for alle er en forutsetning for at vi skal ha mulighet til å delta i samfunnet og i demokratiet vårt.

Språkrådets viktigste oppdrag er å sikre norsk som samfunnsbærende språk i Norge og å styrke og sikre norsk tegnspråk og de nasjonale minoritetsspråkene. Språkene våre er immaterielle kulturobjekter. I tillegg er de kommunikasjonsmidler og identitetsbærere.

Under arbeidet med rapporten *Språkstatus 2017 – en vurdering av utviklingen i språksituasjonen i perioden 2013–2017* – så Språkrådet at betingelsene for å kunne drive en god og effektiv språkpolitikk hadde endret seg gjennom det seneste tiåret. Vi satte derfor ned et tverrfaglig ekspertutvalg, som i 2018 leverte den digitale rapporten www.spraknorge.no. I rapporten identifiserer og beskriver utvalget de viktigste områdene der det bør settes inn krefter for å nå de langsiktige målene for den norske språkpolitikken. Utvalget peker på internasjonalisering, digitalisering og migrasjon som de tre trendene som i størst grad endrer samfunnet vårt. For å sikre gode vilkår for norsk språk og språk mangfoldet i landet vårt bør Språkrådet prioritere arbeidsområder og velge virkemidler i lys av disse trendene.

Språkrådet arbeider for at den sektorovergripende språkpolitikken skal komme språkbrukerne og samfunnet til gode. I dette arbeidet spiller kunnskapssektoren en særlig viktig rolle. Sektoren skal arbeide

for å sikre det norske språkets status og sørge for at det faktisk blir brukt. Universiteter og høyskoler har en lovfestet plikt til å ivareta og utvikle norsk fagspråk. Arbeidslivet trenger utdannede fagpersoner med solid kunnskap i norsk språk, og samfunnet trenger å få formidlet forskningsresultater på en god måte. Dette er bakgrunnen for at Språkrådet i 2018 la fram en veiviser for god parallellspråkbruk i universitets- og høyskolesektoren. Veiviseren inneholder konkrete råd om hvordan utdanningsinstitusjonene kan gjøre systematiske språkvalg som støtter både den norske språkpolitikken og forskernes, studentenes og arbeidslivets behov.

Vi trenger et godt normert skriftspråk for å sikre klar og god kommunikasjon i samfunnet, og vi trenger kvalitetssikret og allment tilgjengelig informasjon om det gode, korrekte språket. Tvillingordbøkene *Nynorsk-ordboka* og *Bokmålsordboka*, som Språkrådet eier sammen med Universitetet i Bergen (UiB), skal gi språkbrukerne informasjon om språknormen på begge målformer. Ordbøkene er tilgjengelige både på nett og i en egen app-versjon, og stadig flere bruker dem. I 2018 startet Språkrådet og UiB arbeidet med en fullstendig revisjon av de to ordbøkene. Revisjonen er nødvendig for at ordbøkene skal bli supplert med presise og oppdaterte definisjoner og relevante eksempler, slik at brukerne skal kunne ha tillit til den

Foto: Moment Studio

Foto: Siren Høyland Sæter

informasjonen de får. Arbeidet med ordbøkene skal pågå i fem år. Språkrådet og UiB vil fortløpende presentere resultatene av arbeidet for ordbokbrukerne.

Interessen for godt og korrekt språk er stor i Norge. Det viser resultatene fra en befolkningsundersøkelse høsten 2018, utført av Opinion på oppdrag fra Språkrådet. I undersøkelsen kommer det fram at mer enn 90 prosent av Norges befolkning kjenner til Språkrådet, og at det er stor oppslutning om hovedmålene for arbeidet vårt. 87 prosent av de spurte er enig i påstanden «det er viktig at norsk språk står sterkt», og 86 prosent støtter påstanden «stedsnavn er kulturminner som det er viktig å bevare». Den sterke språkinteressen blant folk viser seg også i en stadig økende bruk av Språkrådets svarbase og rådgivningstjeneste i ulike kanaler (sosiale medier og e-post).

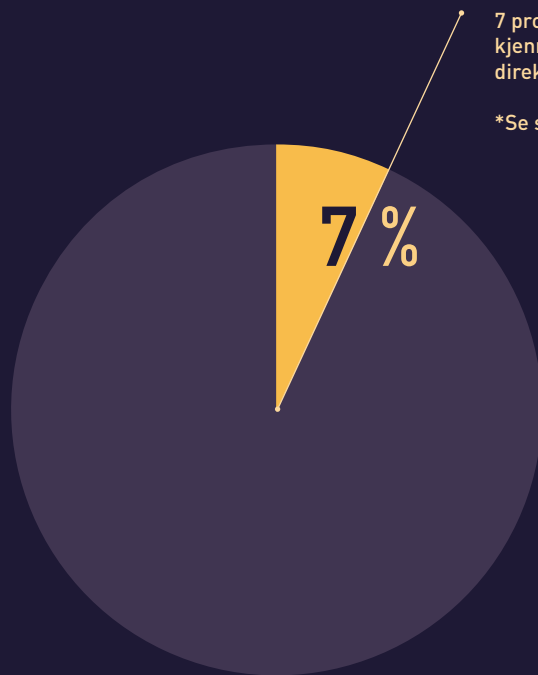
Språkrådet er bekymret over signaleffekten det gir når staten selv gjennom dårlige navnevalg overser rettskrivningsregler, grunnleggende prinsipper i stedsnavnlovgivningen og Norges ansvar for stedsnavn som immateriell kulturarv. I 2018 så vi en rekke eksempler på uheldige statlige navnevalg, og vi så oss derfor nødt til å varsle Kulturdepartementet om at Språkrådet ikke kan levere de ønskede språkpolitiske resultatene på dette feltet når våre råd og pålegg ikke blir fulgt.

I de senere årene har vi sett en nedgang i tallet på lover som blir skrevet på nynorsk. I tillegg er det en tendens til at målformen blir endret til bokmål når lover på nynorsk skal revideres. Lover og forskrifter dreier seg for en stor del om rettigheter og plikter, og språket i disse tekstene legger føringer for det administrative språket folk møter når de er i kontakt med offentlige instanser. Derfor arbeider Språkrådet for å bedre departementenes kompetanse til å utforme gode og klare lovtekster på begge målformer, slik at vi lettere kan nå målet om klarere språk i lovtekster og en bedre fordeling mellom de to likestilte målformene i lovverket. Det langsiktige målet er at staten skal systematisere arbeidet på dette feltet.

Språket er avgjørende for at samfunnet skal fungere. Det kan regnes som del av infrastrukturen vår. Den vedtatte språkpolitikken skal ivareta språkbrukernes interesser, og den skal bidra til god og klar kommunikasjon og et godt og levende kulturspråk i en tid med store samfunnsendringer. Derfor er Språkrådets arbeid viktigere enn noen gang. ●

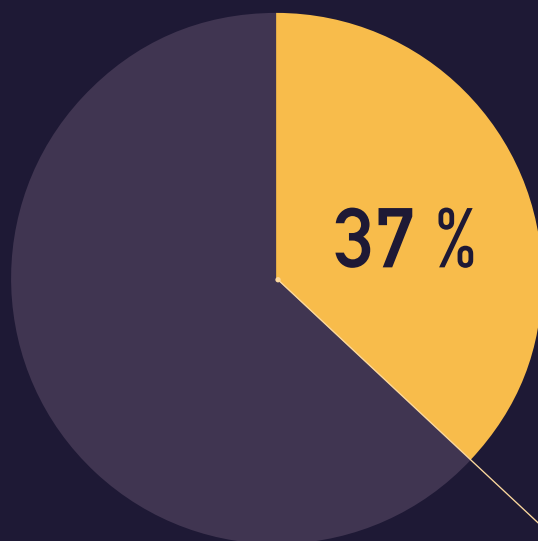
Åse Wetås
direktør

Erik Ulfsby
styreleder

7 prosent av befolkningen
kjenner til at Åse Wetås er
direktør i Språkrådet

*Se side 2

37 prosent av befolkningen
har brukt *Bokmålsordboka*
og *Nynorskordboka*
på nett

*Se side 2

DEL II

Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Språkrådet er statens fagorgan i språkspørsmål
og er underlagt Kulturdepartementet.
Språkrådet har eget styre.

Virksomheten og samfunnsoppdraget

Myndighet og ansvarsområder

Språkrådet følger opp språkpolitiske mål og strategier som er fastsatt av regjeringen og Stortinget. Vedtektene sier at Språkrådet kan uttale seg og gi råd etter eget skjønn om hvilke tiltak som best tjener de vedtatte språkpolitiske målene. Språkrådet har ansvar for å ta språkpolitiske initiativ overfor relevante myndigheter og skal uttale seg om spørsmål som andre statlige organer eller virksomheter legger fram for rådet. Språkrådet representerer Norge i nordisk og internasjonalt språksamarbeid. Språkrådet har fullmakt til

å gjøre bindende normeringsvedtak for bokmål og nynorsk i enkeltsaker. Vedtak om gjennomgripende endringer eller systemendringer skal legges fram for Kulturdepartementet til godkjenning. Etter opplæringsloven godkjenner Språkrådet ordlister og ordbøker til skolebruk. Språkrådet fører tilsyn med målbruken i sentrale statsorganer. Språkrådet administrerer de regionale stedsnavntjenestene og forvalter en tilskuddsordning for innsamling og registrering av stedsnavn.

Overordnede mål

Det overordnede målet for den norske språkpolitikken er å styrke norsk som fullverdig hovedspråk og sikre det norskspråklige og flerspråklige mangfoldet. Tildelingsbrevet for 2018 fastsatte tre hovedmål for Språkrådet:

A

Å styrke norsk
språks status og
bruk i samfunnet

B

Å fremme norsk
som et godt og
velfungerende kultur-
og bruksspråk

C

Å sikre det
språklige mangfoldet
og språkbrukernes
interesser

Samarbeid med andre

Språkrådet samarbeider med både offentlige og private virksomheter i Norge.

Nasjonalt:

- **Bioteknologirådet**
– termprosjekt i celle- og molekylærbiologi
- **Brønnøysundregistrene** – Felles begrepskatalog
- **Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi)**
– samarbeid om klarspråkstiltak og begrepsstandarder
- **Finans Norge**
– samarbeid om klart språk i næringslivet
- **Justisdepartementet, forskriftsenheten**
– samarbeid om hospiteringsordning, lovspråk
- **KS** – samarbeid om klarspråkstiltak
- **Kvensk institutt** – samarbeid om kvensk
- **Miljødirektoratet** – termprosjekt i klimafag
- **Nasjonalbiblioteket** – Språkbanken og løsning for automatisk innhøsting av målbruksdata
- **Norges miljø- og biovitenskapelige universitet**
– samarbeid om doktorgradsprosjekt
- **Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet**
– termprosjekt i matematikk
- **Oslomet** – termprosjekt i astronomi og bibliotekfag
- **Sametinget** – samarbeid om stedsnavn
- **Standard Norge**
– samarbeid om norskspråklig terminologi
- **Statens kartverk** – samarbeid om stedsnavn
- **Statped** – samarbeid om tegnspråk
- **Universitetet i Agder** – termprosjekt i matematikk
- **Universitetet i Bergen**
– språksamlingene, Norsk ordbank, Bokmålsordboka og Nynorskordboka, termprosjekt i kjemi og klimafag

- **Universitetet i Oslo – MultiLing** – senter for flerspråklighet, termprosjekt i kjemi, astronomi, matematikk og celle- og molekylærbiologi
- **Universitetet i Oslo** – samarbeid om klart lovspråk

Internasjonalt:

- **EFNIL (European Federation of National Institutions for Language)** – samarbeid mellom europeiske nasjonalspråksinstitusjoner
- **IPLF (International Plain Language Federation)**
– samarbeid om overordnede, internasjonale klarspråkstiltak
- **Nettverket for språknemndene i Norden**
- **PLAIN (Plain Language Association International)**
– samarbeid om internasjonalt klarspråksarbeid, bl.a. konferansen PLAIN2019 i Oslo
- **UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names)** – FN-samarbeid om stedsnavn
- **UNGEGN – Norden Division** – nordisk FN-samarbeid om stedsnavn

I tillegg kommer flere nordiske og internasjonale samarbeidsorganer innenfor terminologi, klarspråk, språkteknologi og leksikografi.

Organisasjonen

Ledelse

Styret har det øverste ansvaret for virksomheten i Språkrådet.

Styret er oppnevnt av Kulturdepartementet med Erik Ulfsby som styreleder.

Styremedlemmer

- Trond Trosterud
nestleder
- Jan Erik Knarbygg
- Eli Bjørhusdal
- Torunn Reksten
ansattrepresentant

Vararepresentanter

- Hege Myklebust
- Terje Lohndal
- Bjørg Nesje Nybø
ansattrepresentant

Direktør Åse Wetås har ansvar for den daglige ledelsen av virksomheten. I Språkrådets ledergruppe sitter direktøren, lederne for de tre språkfagseksjonene, administrasjonssjefen og kommunikasjonssjefen.

Lokalisering

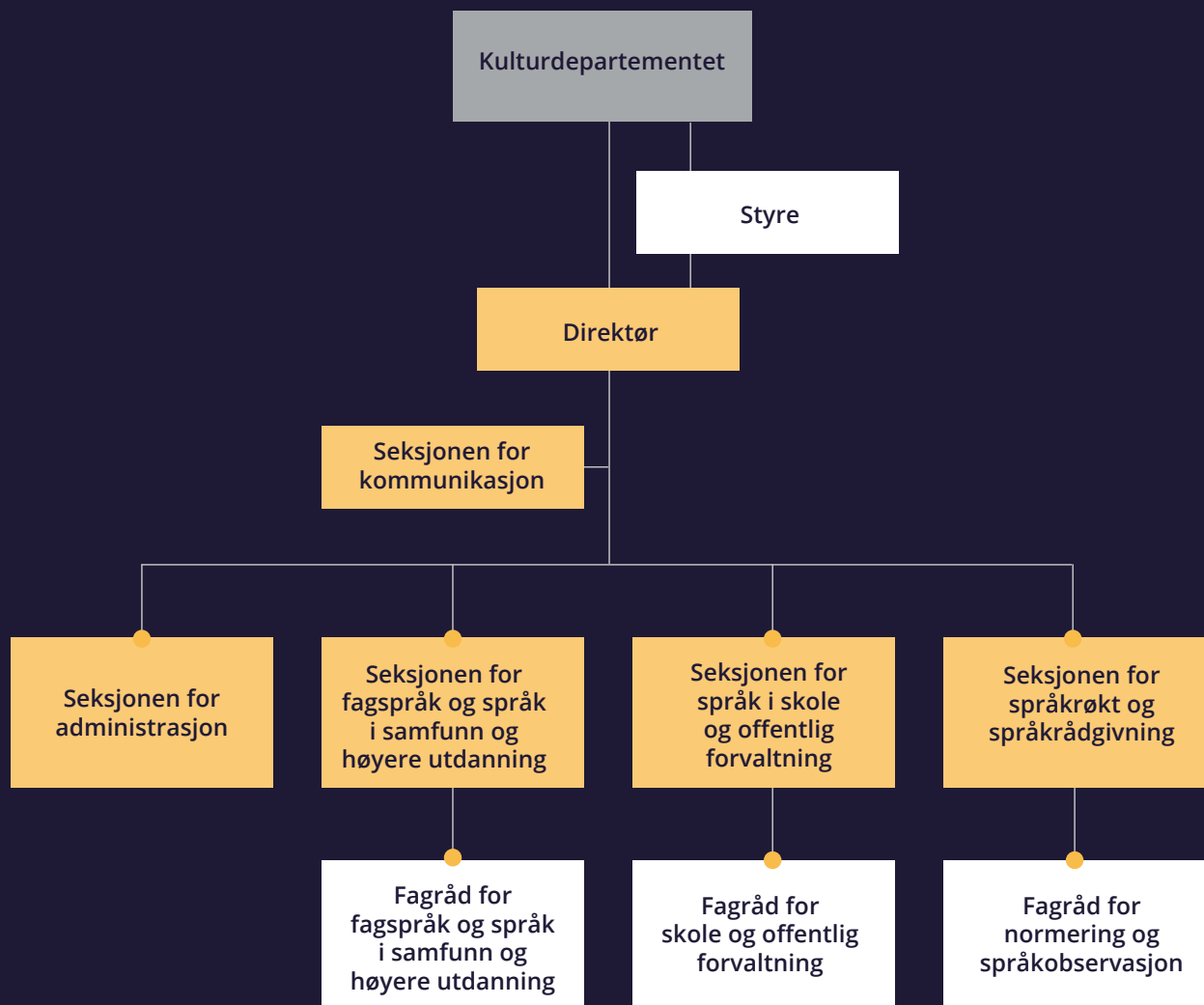
Språkrådets hovedkontor ligger i Observatoriegata 1 B i Oslo. I tillegg organiserer Språkrådet stedsnavntjenesten, som for tiden har kontor i Tromsø og Bergen.

30,51
årsverk

I 2018 hadde Språkrådet 30,51 årsverk fordelt på 35 ansatte.

Organisasjonskart

Utvalgte hovedtall

Volumtall

Rådgivning fra Språkrådet og bruk av standardordbøkene på nett

År	Direkte rådgivning			Visninger på nettsidene			Bokmålsordboka og Nynorskordboka	
	E-post	Telefon	Sosiale medier	Språk-hjelp	Svarbasen	Aktuelt ord	Oppslag på ordbok.uib.no	Nedlastinger av ordbok-app
2016	4239	1175	787	900 535	503 708			
2017	4477	1290	798	835 247	829 412	173 701	42,14 millioner	28 456
2018	4508	411	763	901 337	1 175 376	185 700	45,42 millioner	38 185

Kursvirksomhet i Språkrådet

År	Klarspråkskurs	Nynorsk kurs	Terminologikurs
2016	11*	20	5
2017	25*	14	6
2018	16*	16	8

*Tallene omfatter både kurs og foredrag. Klarspråkskursene hadde til sammen 850 deltakere, mens nynorsk kursene til sammen hadde 565 deltakere og terminologikursene til sammen 95 deltakere. Språkrådet har i tillegg i 2018 arrangert fem frokostseminarer (fire

om språkvalg i universitets- og høyskolesektoren og ett om klarspråk) og en paneldebatt (om arbeidet med ny læreplan i norsk). Samtlige arrangementer var godt besøkt.

Saker om brudd på målloven

2015	2016	2017	2018
43	56	60	53

Termbaser

Termbase	Termposter				
	2010	2015	2016	2017	2018
Snorre		52 282	52 282	56 940	59 700
UDs EU-termbase	40 319	42 895	42 915		43 316
MeSH (emneordskatalog for helsevesenet)			19 085	20 000	20 833
Termportalen (NHH)		95 829	95 879	97 665	97 675
Felles begrepskatalog Brønnøysundregistrene					113
Internasjonal klassifikasjon for sykepleiepraksis (ICNP)		4212	4320	4326	4500
UHRs termbase		1868	1868	1868	1868
Kollegiet for brannfaglig terminologi	1424	1629	1672	1747	1747
Akutt forurensning	67	599	684	709	709
Electropedia		3073	3073	3073	3073
Matematisk ordliste					1644
Språkrådets termwiki:					
<i>dataterm</i>		85	86	86	86
<i>kjemi</i>		472	596	814	992
<i>vegtrafikk</i>		1012	1127	1195	1220
<i>personvern</i>		73	73	73	73
<i>kjønnforskning</i>		14	29	42	42
<i>klima</i>				139	185
<i>lingvistikk</i>			55	113	139
<i>celle- og molekylærbiologi</i>				106	160
<i>astronomi</i>				53	102
<i>statistikk</i>				120	120
<i>biologi</i>				41	38
<i>bibliotekfag</i>					476
sum (termwiki)		1656	1966	2782	3633

Snorre er Standard Norges termbase med teknisk terminologi på en rekke områder. Termene er hovedsakelig hentet fra standarder som er utgitt i Norge. UD's EU-termbase er Utenriksdepartementets termbase for oversettelse av rettsakter, lover og forskrifter fra EU. MeSH er Folkehelseinstituttets emneordskatalog for helsevesenet, mens Termportalen er portalløsningen til Norges handelshøyskole og omfatter i hovedsak økonomisk, teknisk og maritim terminologi. Felles begrepskatalog er en termportal som skal høste inn terminologi fra de lokale begrepskatalogene som finnes rundt omkring i offentlige etater. Begrepskatalogen er utviklet av Brønnøysundregistrene i forbindelse med satsingen på digitalisering og elektronisk informasjonsforvaltning i offentlig sektor. I dag finnes en betaversjon, som skal videreutvikles i 2019.

Internasjonal klassifikasjon for sykepleiepraksis (ICNP) forvaltes av Norsk Sykepleierforbund og inneholder flerspråklig helseterminologi. Termbasen til UHR (Universitets- og høyskolerådet) inneholder studieadministrativ terminologi på norsk og engelsk. Kystverket forvalter termbasen Akutt forurensning, som inneholder harmoniserte begreper på området. Denne termbasen blir dessverre ikke oppdatert lenger. Electropedia er en internasjonal termbase med elektroteknisk terminologi, og Norsk Elektroteknisk Komite (NEK) forvalter det norske innholdet. Matematisk ordliste er en termbase som er utviklet av NTNU, UiO og UiA med støtte fra Språkrådet. Språkrådets termwiki er en termbase som Språkrådet selv tilbyr til små fagmiljøer, slik at de kan registrere og tilgjengeliggjøre terminologi på en rekke områder.

Nøkkeltall fra årsregnskapet

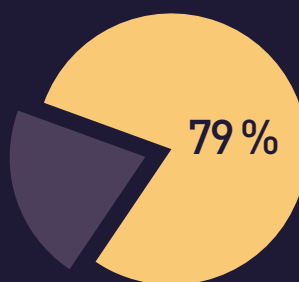
	2016	2017	2018
Antall årsverk	33,7	29,78	30,51
Samlet tildeling post 01–78	33 365 394	56 386 000	68 552 000
Samlet tildeling post 01–29	32 129 394	35 681 000	37 172 000
Utnyttingsgrad post 01–29	103,8 %	98,6 %	94,0 %
Driftsutgifter post 01	33 348 456	35 190 567	36 588 075
Lønnsandelen av driftsutgiftene	74,8 %	74,6 %	72,5 %
Lønnsutgifter per årsverk	739 950	859 867	867 807
Lønnsutgifter	24 936 330	25 606 845	26 476 804

Språkrådets svartjeneste

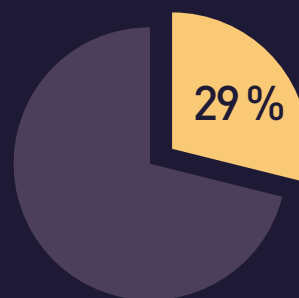
Språkrådet har en svartjeneste der man kan få svar på spørsmål om språk. Tjenesten er tilgjengelig for alle, blant annet via e-post, sosiale medier og telefon. Opinion har kartlagt bruken og tilfredsheten med svartjenesten for Språkrådet.

*Se side 2

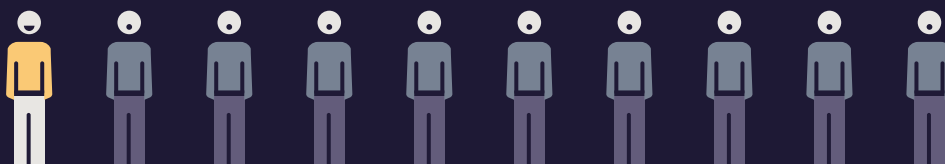

79 prosent synes at svartjenesten er nyttig.

1 av 10
nordmenn
kjenner til
svartjenesten

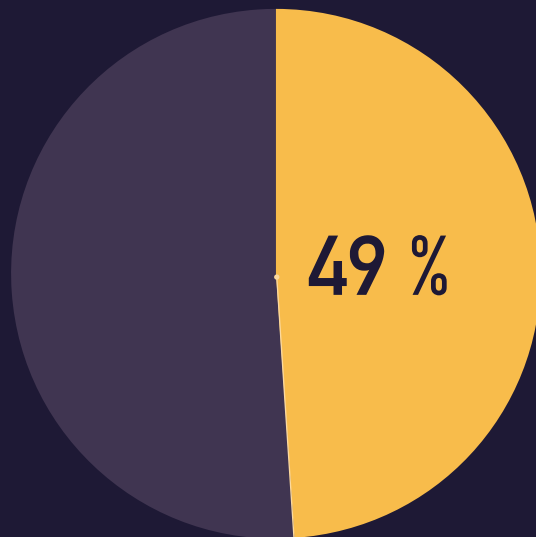
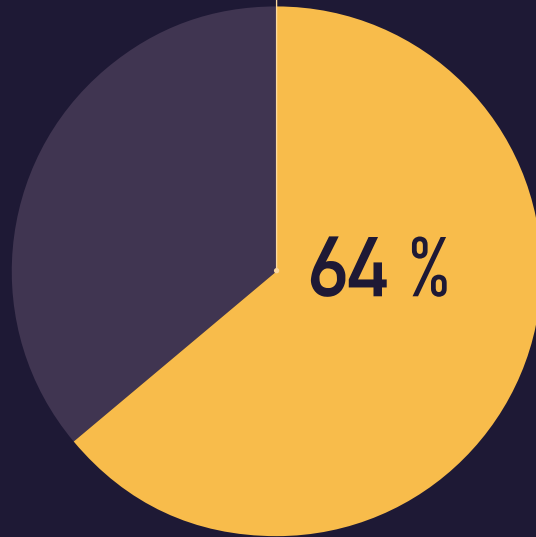

29 prosent av de som kjenner til svartjenesten, oppgir at de selv har benyttet den.

64 prosent av befolkningen
synes engelsk blir brukt i
for mange situasjoner der
norsk ville fungert like godt

*Se side 2

49 prosent av befolkningen
synes brev fra det offentlige
ofte er uklart formulert

*Se side 2

DEL III

Årets aktiviteter og resultater

Utvalgte høydepunkter

Språk i Norge

Et eksternt ekspertutvalg nedsatt av Språkrådet leverte i november 2018 en rapport som peker ut de seks viktigste områdene der det må gjøres en innsats for å sikre at norsk språk, nasjonale minoritetsspråk og norsk tegnspråk vil stå sterkt i årene framover. Rapporten *Språk i Norge – kultur og infrastruktur* ble overlevert til kulturministeren.

Veiviser for gode språkvalg i akademia

En veiviser for gode språkvalg i universitets- og høyskolesektoren er lansert. Sektoren har begynt å ta i bruk rådene i veiviseren, og Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev for 2019 til universiteter og høyskoler inneholder et eget avsnitt om sektorens ansvar for norsk som fagspråk.

Flere bruker ordbøkene

Bruken av rettskrivingsressursene *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* på nettet og som applikasjon øker, og stadig flere bruker Språkrådets nettsider som rådgivningsressurs. En stor revisjon av de to ordbøkene er i gang.

Begrepsharmonisering i det offentlige

Flere statlige organer etablerer nå begrepskataloger på en rekke forvaltningsområder. Språkrådet har vært med på å utarbeide forvaltningsstandarder og arrangert kurs som legger til rette for begrepsarbeidet i offentlig sektor. Arbeidet vil bidra til å gjøre forvaltningen mer effektiv og til å gjøre norsk forvaltningsterminologi, særlig for nynorsk, mer tilgjengelig. På lengre sikt vil arbeidet kunne bidra med språkdata til utvikling av språkteknologiske produkter.

Nye læreplaner krever årvåkenhet

Viktige innspill fra Språkrådet om kjerneelementene i norskfaget er tatt inn i skissen til nye læreplaner for grunnskole og videregående skole.

Samordning av stedsnavntjenesten

Det er iverksatt en prøveordning med samordning av stedsnavntjenesten for norske navn og kvenske navn. Ordningen skal gi en ryddigere organisering og føre til gode, samordnede og kvalitetssikrede navnetilrådinger over hele landet.

Økt interesse for klart lovspråk

Interessen for klart språk i lover og forskrifter øker. Arbeidet med språk i lover og forskrifter er oppprioritert i 2018.

Ny tegnspråkpris etablert

Språkrådet delte ut tegnspråkprisen for første gang. Formålet med prisen er å utvikle, fremme og synliggjøre norsk tegnspråk i samfunnet.

Normeringsarbeid prioritert

Det er gjort mye konkret normeringsarbeid i 2018. Arbeidet er en del av en større opprydding i genus-systemet.

Hovedmål

A

Å styrke norsk språks status og bruk i samfunnet

I 2017 satte Språkrådet ned et eksternt utvalg som fikk i oppdrag å finne ut på hvilke områder kreftene må settes inn for å sikre at norsk språk, nasjonale minoritetsspråk og norsk tegnspråk skal stå sterkt på alle samfunnsområder i framtiden.

Utvalget ble nedsatt for å identifisere sentrale innsatsområder for norsk språkpolitikk i framtiden i lys av samfunnsendringene som har skjedd siden stortingsmeldingen *Mål og mening* kom i 2008. Store globale trender som økt migrasjon og omfattende digitalisering påvirker grunnlaget for språkpolitikken på måter som det var umulig å se for seg for bare ti år siden.

I november 2018 leverte utvalget sin rapport, *Språk i Norge – kultur og infrastruktur*, til kulturminister Trine Skei Grande. Utvalget peker ut følgende innsatsområder som de viktigste:

- språkmangfold i arbeidslivet
- en språkteknologisk hverdag
- mediespråk i endring
- språk i skolen
- språkvalg i akademia
- det flerspråklige Norge

Utvalget har avholdt i alt sju møter om forskjellige temaer: språk i arbeids- og næringslivet, språk og IKT, språk i media, språk i skolen, terminologi og språk i høyere utdanning. Fagfolk har blitt invitert til møtene for å belyse de forskjellige temaene. På Språkdagen i mars 2018 ble arbeidet med tre av disse temaene presentert som en form for halvveisrapport.

12 Språkmangfold i arbeidslivet
22 En språkteknologisk kvardag
30 Mediespråk i endring

36 Språk i skolen
46 Språkvalg i akademia
54 Det fleirspråklege Norge

Effekter av rapporten

Rapporten *Språk i Norge – kultur og infrastruktur* fikk mye nasjonal medieoppmerksomhet da den ble lansert. Det er grunn til å tro at rapportens utforming, både i papirutgave og på nett, har bidratt til spredningen av innholdet. Det har vært viktig for Språkrådet å skape et dokument som kommuniserer direkte med et bredt publikum, ikke bare særlig interesserte. På denne måten kan Språkrådet vekke engasjement og interesse for språkpolitikk blant flere. Dette er avgjørende for at språkpolitikken kan få gjennomslag hos så mange som mulig.

Rapporten er ment som et bidrag til det pågående arbeidet med ny språkmelding og ny språklov i Kulturdepartementet. Den har også vært et viktig dokument å vise til i saker der Språkrådet har blitt kritisert for å være «tilbakeskuende» eller «konservativt». Rapporten har vært viktig for å sikre at Språkrådet forblir et relevant

og oppdatert organ, også når samfunnet endrer seg i raskt tempo.

Rapporten har bidratt til fortgang i saker der det tidligere har vært vanskelig for Språkrådet å få gjennomslag. Eksempler på slike saker er parallellspråkpraksis i UH-sektoren og samarbeidet med Nasjonalbiblioteket om Språkbanken.

Rapporten blir et viktig arbeidsdokument for Språkrådet i tiden framover. Språkrådet vil bruke den som et verktøy i arbeidet på de ulike innsatsområdene som pekes ut som sentrale for norsk språk. Arbeidet på disse områdene har så vidt begynt, og det er i ferd med å bli forankret strategisk i organisasjonen. ●

«Språk i skvis» Språkdagen 2018

15.
mars
2018

– Språkrådets
årlige konferanse
om språk

Mål

Aktualisere språkpolitikken med utgangspunkt i samfunns-
trekk som har endret seg
siden stortingsmeldingen
Mål og mening (2008)

Tre temaer

- Språk og digitalisering
- Engelsk i akademia
- Flerspråklige arbeidsplasser

Innhold

- Forsknings- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø deltok i panelet i samtalen om språk i akademia.
- Statssekretær i KMD, Paul Chaffey, deltok i samtalen om digitalisering.
- Representanter fra LO og Kompetanse Norge var med i samtalen om flerspråklige arbeidsplasser.
- Temaene hang sammen med arbeidet som pågikk i Språkrådets ekspertutvalg.
- Språkdagen var en milepæl i arbeidet til ekspertutvalget.

255
deltakere

Arrangert i
Oslo Konserthus,
Lille sal

Språkdagen ble åpnet av kulturminister Trine Skei Grande: «Det er en velsignelse for språket at vi har to skriftspråk. Det er viktig for fellesskapet at vi har norsk, samisk, kvensk og andre språk i landet vårt. Språk danner viktige fellesskap.»

«Språkteknologi er like viktig som all annen infrastruktur i samfunnet. Vi må ha norsk med i den digitale tidsalderen. Vi er 5,5 millioner brukere som må være med og bestemme», sa direktør i Språkrådet Åse Wetås.

RESULTATMÅL 1

Økt bruk av norsk språk ved siden av engelsk i undervisning, formidling og administrasjon ved norske FoU-institusjoner

Språkrådet har i 2018 utviklet og lansert en veiviser for gode språkvalg i universitets- og høgskolesektoren. Veiviseren bygger på egne og andres kartlegginger og undersøkelser av språkbruk i sektoren som vi har gjennomført de siste fire årene. Sektoren har begynt å ta i bruk rådene, og Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev for 2019 til universiteter og høgskoler inneholder et eget avsnitt om sektorens ansvar for norsk som fagspråk.

Økt bevissthet om norsk fagspråk i universitetssektoren

Det siste året har Språkrådet klart å få universitets- og høgskolesektoren i tale. Det skjedde i forbindelse med lanseringen av *Veiviser for språkvalg i universitets- og høgskolesektoren* våren 2018. Veiviseren inneholder råd om hvordan institusjonene kan gjøre gode språkvalg i situasjoner der forskjellige språk møtes. Den ble lansert på frokostmøter rundt om i landet. På disse møtene ble representanter for rektoratene på de aktuelle institusjonene invitert til å holde innlegg om språksituasjonen på sin institusjon, og de deltok også i panelsamtale med Språkrådets direktør. Veiviseren er resultatet av mønsterpraksisprosjektet for parallellspråkbruk, som ble påbegynt våren 2015.

Mønsterpraksisprosjektet har blant annet omfattet et pilotprosjekt ved Norges handelshøyskole 2016–2017. Resultatene og erfaringene fra dette prosjektet, sammen med rapportene fra Nordisk ministerråds nordiske gruppe for parallellspråklighet, har dannet grunnlaget for veiviseren.

Universitets- og høgskolerådets språkpolitiske plattform oppfordrer hver UH-institusjon til å utarbeide en språkstrategi for sin organisasjon. Språkrådet kartla i 2018 hvilke UH-institusjoner som i dag har en slik språkstrategi. Samtidig tok vi kontakt med de institusjonene som mangler en slik strategi.

Språkrådet har som mål å få bedre oversikt over forholdene for norsk fagspråk i forbindelse med den utstrakte internasjonaliseringen som foregår i universitetssektoren, og å sammenholde oversikten med språkbehovene i arbeidslivet. Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) fikk derfor i oppdrag av Språkrådet å innhente oppdatert dokumentasjon og informasjon på dette området. I tillegg til dokumentasjon og informasjon inneholder NIFUs rapport forslag til tiltak for å bedre situasjonen for norsk fagspråk. Videre har Språkrådet gjennomført en undersøkelse av bruken av terminologi – norsk og/eller engelsk – i eksamensbesvarelser på norsk i et emne med både undervisning og pensum på engelsk for å se om dette får følger for studentenes språkferdigheter.

Språkrådet har lansert en veiviser for gode språkvalg. Bildet er fra Litteraturhuset i Oslo og en panelsamtale mellom prorektor ved Universitetet i Oslo, Gro Bjørnerud Mo, rektor ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Mari Sundli Tveit, og direktør i Språkrådet, Åse Wetås.

Språkrådet har koordinert og støttet prosjektgrupper som har utarbeidet norsk og engelsk terminologi på følgende fagområder i UH-sektoren: astronomi, bibliotekfag, celle- og molekylærbiologi, kjemi, klima, lingvistikk og matematikk.

Språkrådet følger med på offentlige oversikter over fordelingen mellom engelsk og norsk i undervisning, i masteroppgaver og doktoravhandlinger på universiteter og høyskoler, og på undersøkelser av språkbehov i arbeidslivet. Resultatene fra disse undersøkelsene og våre egne undersøkelser bruker vi til å analysere situasjonen og å lage medieoppslag. Vi bruker dem også som grunnlag for det videre arbeidet vårt på feltet.

Oppfølging av universitetssektorens arbeid med norsk fagspråk

Hensikten med *Veiviser for språkvalg i universitets- og høyskolesektoren* er å skape større bevissthet rundt språkvalg i FoU-institusjonene og å gi universitetene råd om hvordan de i praksis kan ivareta norsk fagspråk. Vi ser at flere institusjoner har benyttet veiviseren i utformingen av nye språkpolitiske retningslinjer, blant annet ved å plassere ansvaret for å gjennomføre dem i et eget språkutvalg eller lignende.

Vi ser også at Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev til institusjonene for 2019 inneholder et avsnitt om sektorens ansvar for norsk fagspråk. Dette er nytt, og

det er en svært positiv effekt av det langsiktige arbeidet Språkrådet har gjort for å løfte fram temaet politisk.

Utarbeidede termlister har gitt studenter og undervisere viktige støtteverktøy i fag der pensumlitteraturen stort sett er på engelsk. Termlistene gir studentene og underviserne mulighet til å bruke en enhetlig, norsk terminologi når de skriver og formidler faget sitt, enten på eksamen eller i forbindelse med forskning.

En ønsket effekt av arbeidet på universitets- og høyskoleområdet er å framheve Språkrådets tydelige rolle som rådgivende organ for FoU-institusjonene og å vise at vi kan hjelpe dem med å legge til rette for en god fordeling mellom norsk og engelsk som kommer både samfunnet og hver enkelt student til gode. En større bevissthet rundt språkbruk i FoU-institusjonene og en erkjennelse av at norsk fagspråk er viktig, vil føre til at arbeidslivet får kandidater med bedre ferdigheter i bruk av eget fagspråk på både norsk og engelsk. Det er også viktig å skape oppmerksomhet i samfunnet rundt den økende bruken av engelsk i UH-sektoren, og å vise at økt bruk av engelsk ikke bidrar til å dekke arbeidslivets behov for kandidater som har gode ferdigheter i norsk både skriftlig og muntlig.

RESULTATMÅL 2

Offentlige og private virksomheter i Norge har økt tilgang til og tar i større grad i bruk teknologiske språkressurser på norsk

Språkrådet har i 2018 arbeidet med å synliggjøre Språkbanken som ressurs for språkteknologiske utviklermiljøer. Vi har særlig arbeidet for å øke mengden av språkdata på nynorsk i Språkbanken. Språkrådet har påtatt seg en rolle som ankerfeste (*anchor point*) for automatisk oversettelse i EU-satsingen Connecting Europe Facilities (CEF). CEF digital eTranslation legger til rette for automatisk oversettelse mellom europeiske språk. Språkrådet har også tatt initiativ til å gjenopprette et samarbeid om språkteknologi mellom de nordiske språkrådene.

Kjennskap til Språkbanken

Språkrådet arbeider for å gjøre Nasjonalbibliotekets språkbank bedre kjent i relevante utviklermiljøer. Vi arrangerer møter med store og små teknologiutviklere og sprer på den måten kunnskap om innholdet i Språkbanken. I tillegg til Språkdagen 2018, der digitalisering var et tema, arrangerte Språkrådet sammen med Nasjonalbiblioteket en konferanse om gjenbruk av språkdata. Effekten av denne konferansen er i første omgang at statlige organer er blitt gjort oppmerksom på at de kan sitte på verdifulle data som kan

gjenbrukes til språkteknologiske produkter. Dermed vil de bli mer motivert for å sende fra seg dataene til gjenbruk. Det er generelt lav bevissthet om hva språkdata er, derfor har vi satset på bevisstgjøring i første omgang. På konferansen om gjenbruk av språkdata drøftet man også spørsmålet om hvorvidt bruk av offentlig finansierte språkdata bør lovreguleres, slik at dataene automatisk havner i Språkbanken og blir tilgjengelige for gjenbruk.

Språkrådets ekspertutvalg ga klart uttrykk for at Språkbanken bør bli bedre kjent i utviklermiljøene. Vi har lagt vekt på å spre informasjon om Språkbanken i våre kommunikasjonskanaler. Flere sentrale språkteknologiutviklere kjenner nå innholdet i Språkbanken.

Innholdet i Språkbanken

Språkrådet benytter også kontakten med utviklermiljøene til å få innspill om hvilke ressurser som trengs i Språkbanken. Vi får stadig tilbakemeldinger om at det trengs større tekstressurser, særlig større korpus for nynorsk. På grunnlag av tilbakemeldingene fra utviklermiljøene har vi reforhandlet rettigheter for å få frigjort et større nynorsk korpus i Språkbanken. Dessuten kan tilbakemeldingene hjelpe oss til å identifisere satsingsområder og problemområder ut fra det utviklere sier at de mangler. De ressursene det er størst behov for, er en kontinuerlig oppdatert navnegjenkjenner, taledata

og nynorsk tekst. Dessuten trengs det større mengder parallelltekster til bruk i automatiske oversettelser. Hvis alle disse dataene blir gjort tilgjengelige, vil det bli mulig å utvikle flere teknologiske produkter med norsk språkinnhold.

Språkteknologi baserer seg i stor grad på bruk av språkdata som er produsert for andre formål enn bruk i språkteknologiske produkter. Språkdata er dyre, så innhøsting og gjenbruk av data er nødvendig for at satsingen på språkteknologi skal lykkes.

Språkbanken og Nasjonalbiblioteket har i 2018 etablert et tettere samarbeid for å planlegge videre utvikling av Språkbanken.

Samarbeidet kom i gang fordi Språkrådets ekspertutvalg påpekte at Språkbanken ikke er godt nok kjent i de rette miljøene og ikke er tilstrekkelig utbygd med rette ressurser.

Smartere offentlige innkjøp

Hvis all språkteknologi som er i bruk i offentlig sektor, skal kunne levere tjenester både på nynorsk og bokmål, må spesifiserte krav om dette tas med i bestillinger fra det offentlige. Språkrådet har opprettet kontakt med Difi for å få utarbeidet retningslinjer for bestillinger, slik at også nynorsk blir representert i alle typer

språkteknologi. Slike retningslinjer vil kunne bety mye for nynorsk språkteknologi.

Med mer effektiv bestilling og gjenbruk av data vil offentlig sektor dessuten kunne spare mye penger, siden hver enkelt virksomhet ikke vil måtte kjøpe eller skaffe til veie de samme språkdataene for hvert enkelt innkjøp.

Et tettere samarbeid mellom Språkrådet og Difi skal sørge for åpne, tilgjengelige data og forenkle innsamlingen av språkdata fra offentlig sektor. Når offentlig utviklede språkdata kan gjenbrukes, og når flere får kjennskap til de ressursene som finnes, unngår vi at statsorganene hver for seg bruker midler på å lage det samme grunnlagsmaterialet. ●

«Med mer effektiv bestilling og gjenbruk av data vil offentlig sektor kunne spare mye penger.»

Terminologi og begrepsharmonisering i det offentlige

Offentlige organisasjoner etablerer nå nye termbaser på en rekke forvaltningsområder. Språkrådet har vært med på å utvikle forvaltningsstandarder og arrangert kurs som legger til rette for begrepsarbeid i offentlig sektor. Arbeidet vil styrke norsk forvaltningsspråk, særlig nynorsk fagterminologi, og bidra med språkdata til utvikling av språkteknologiske produkter.

Standardisering av terminologi i offentlig sektor

Språkrådet har samarbeidet tett med Difi om å lage en forvaltningsstandard for terminologi og to standarder for maskinell tilgjengeliggjøring av terminologi fra de nye termbasene. Den nye satsingen på begrepsarbeid i offentlig sektor henger sammen med den sektorovergripende digitaliseringspolitikken som er bebudet i Meld. St. 27 (2015–2016) *Digital agenda*. Digitaliseringspolitikken legger opp til dokumentasjon, koordinering og harmonisering av forvaltningsbegreper som er

knyttet til datasett, informasjonsforvaltning og modernisering av offentlig sektor.

Språkrådet deltar også i en arbeidsgruppe som ledes av Brønnøysundregistrene. Arbeidsgruppa er i gang med å lage en felles søkeportal for termbasene til offentlige etater. Betaversjonen ble ferdig i desember 2018 og skal videreutvikles i 2019.

Gjennom året har Språkrådet arrangert kurs og seminar i terminologi der ulike statlige etater har utvekslet erfaringer fra begrepsarbeidet i forbindelse med digitaliseringspolitikken. Vi har formidlet informasjon om denne satsingen på terminologi og begrepsharmonisering i relevante kommunikasjonskanaler.

Språkrådet som nasjonalt strategisk samordningsorgan

Standardene og søkeportalen gjør det mulig for Språkrådet å fungere langt mer effektivt som nasjonalt samordningsorgan for terminologiutvikling. Flere statlige etater lager nå egne begrepskataloger (termbaser) på sine forvaltningsfelt.

Språkrådet kan bruke standardene og søkeportalen som verktøy for å koordinere arbeidet med å utvikle en enhetlig terminologi og for å styrke norsk språk i offentlig sektor. Disse verktøyene gjør det også mulig å drive sektorspesifikk språkøkt på terminologifeltet.

Samtidig vil søkeportalen gi allmennheten tilgang til en svært stor mengde kvalitetssikret fagterminologi. Standardene legger til rette for en ny generasjon av termbaser som tillater utveksling av terminologi i sanntid og gjenbruk i offentlig informasjonsforvaltning og språkteknologi (i såkalt API-format).

Standardene vil gjøre det strategiske arbeidet med videreutvikling av nynorsk fagterminologi langt mer effektivt. Med termbasene vil statlige etater nå registrere og publisere terminologi på begge målformer. Nynorske fagtermer må trolig dannes på flere nye forvaltningsområder. Etter hvert som termbasene kommer på plass, vil behovet for en-til-en-rådgivning trolig bli mindre, mens behovet for strategisk rådgivning vil øke.

Terminologi er en viktig språkressurs som vi trenger for å lage flere språkteknologiske løsninger. Når innholdet i de nye termbasene blir gjort fritt tilgjengelig, vil Språkbanken kunne høste inn flerspråklige termlister fra forvaltningsverket til gjenbruk i f.eks. maskinoversettelse, både mellom de to norske målformene og til og fra engelsk. Innholdet i de nye termbasene vil også kunne gjenbrukes som forklaringer av fagtermer i digitale tekster som er myntet på allmennheten. Termbasene vil nå kunne integreres i ulike former for informasjonsarbeid, f.eks. i forbindelse med klarspråk.

«Standardene og søkeportalen gjør det mulig for Språkrådet å fungere langt mer effektivt som nasjonalt samordningsorgan for terminologi-utvikling.»

Hovedmål

B

Å fremme norsk som et godt og velfungerende kultur- og bruksspråk

RESULTATMÅL 3

Økt kunnskap om språkpolitiske hensyn i språkopplæringen i skolen

Språkrådet fremmer språkpolitiske synspunkter i faste fora og gjennom særskilte tiltak. I forbindelse med fagfornyelsesprosessen i skolen og revisjonen av opplæringsloven arbeider vi aktivt for å få gjennomslag for språkpolitiske mål. Viktige innspill om kjerneelementene i norskfaget ser ut til å være tatt inn i skissen til ny læreplan. Den teknologiske utviklingen medfører at retten til læremidler i egen målform svekkes.

Språkrådet har i faste kontaktmøter med Utdanningsdirektoratet prioritert den pågående fagfornyingsprosessen, karakterforsøket i norsk og den økte bruken av digitale læremidler og nettressurser, som er en særlig utfordring. Digitale læremidler og nettressurser brukes i stadig større grad, men få av dem finnes på nynorsk.

I forbindelse med den pågående revisjonen av opplæringsloven har Språkrådet i 2018 kartlagt manglene i loven i lys av offisiell norsk språkpolitikk. Kartleggingen omfatter nynorsk, norsk tegnspråk og nasjonale minoritetsspråk. Resultatene av kartleggingen ble lagt fram under seminaret *Nynorsk i skolane og i lærarutdanninga* i regi av Høgskolen i Innlandet.

«Digitale læremidler og nettressurser brukes i stadig større grad, men få av dem finnes på nynorsk.»

Også Språkrådets fagråd for språk i skole og offentlig forvaltning har fått presentert resultatene. På grunnlag av kartleggingen har Språkrådet henvendt seg til opplæringslovutvalget og bedt om å få gi innspill.

Språkrådets arbeid for språkpolitiske mål i skoleverket er styrket i 2018 gjennom utlysning av en fast stilling med skole og nynorskarbeid som arbeidsfelt.

Gjennomslag for viktig innspill

Språkrådet har levert skriftlige innspill til fagfornyelsen i 2020 gjennom merknader til de foreslåtte kjerneelementene og merknader til skisser til læreplaner i norsk, tegnspråk og kvensk. I november 2018 arrangerte vi

dessuten en paneldebatt om norskfaget. Her ble våre egne og andres synspunkter løftet fram. I etterkant av paneldebatten hadde vi en kronikk om våre innspill til nye læreplaner på trykk i Klassekampen.

Målet for arbeidet vårt er å få implementert språkpolitikken i de nye læreplanene, og vi driver påvirkningsarbeid på mange arenaer for å sikre dette. I høringsrunden om kjerneelementene understreket Språkrådet blant annet behovet for styrket grammatikkundervisning i bokmål og nynorsk. Utdanningsdirektoratet ser ut til å ha tatt hensyn til dette innspillet i skissen til nye læreplaner i norsk, som ble framlagt i november 2018. ●

RESULTATMÅL 4

Samordnet og effektiv saksbehandling i stedsnavntjenesten

En prøveordning med samordning av stedsnavntjenesten for norske navn og kvenske navn ble iverksatt i siste halvdel av 2018. Utfyllende regler for skrivemåten av norske stedsnavn ble vedtatt av styret i Språkrådet og godkjent av Kulturdepartementet.

Etter føringer fra Kulturdepartementet ble det iverksatt en prøveordning for organiseringen av stedsnavntjenesten i siste halvdel av 2018. Tidligere har det vært fire regionale tjenester for norske stedsnavn, med to oppnevnte konsulenter (én for hver av målformene) og en sekretær tilsatt i Språkrådet. I prøveordningen er dette omgjort til en felles tjeneste for norske navn, med til sammen fire konsulenter. Disse konsulentene og den ene konsulenten for kvenske navn er dessuten oppnevnt som medlemmer i et fagråd for stedsnavn, som drøfter overordnede spørsmål og praksis i stedsnavnsaker.

Språkrådet avsluttet i 2018 revisjonen av utfyllende regler for skrivemåten av norske stedsnavn. Etter at forslaget hadde vært på høring, ble det gjort visse justeringer før reglene ble vedtatt av Språkrådets styre

og senere godkjent av Kulturdepartementet. De er nå publisert på nettsidene til Språkrådet.

Tilskuddsordningen for innsamling og registrering av stedsnavn har fortsatt, og ved utgangen av 2018 var det registrert over 48 000 innsamlede stedsnavn i basen Stedsnavn i Norge. Det er samlet inn og registrert både kvenske, samiske og norske stedsnavn gjennom ordningen. De over 13 000 ferdigstilte navnene i basen er nå tilgjengelige for alle i et åpent grensesnitt.

I det internasjonale stedsnavnarbeidet har Språkrådet lederskapet i *Norden Division* av *UNGEGN* (fra engelsk United Nations Group of Experts on Geographical Names).

Språkrådet har hatt møter med Universitetet i Bergen om arbeidet videre med samordning av ulike stedsnavnsamlinger og reetablering av stedsnavnforskning som forsknings- og undervisningsfag ved universitetet.

Ryddig organisering av stedsnavntjenesten

Prøveordningen for stedsnavntjenesten knytter navnekonsulentene tettere til Språkrådet som rådgivende forvaltningsorgan i språksaker. Vi mener dette fører til en ryddigere organisering og en mer avklart rolle for Språkrådet overfor kommunene, Kartverket og

Tromsø Romsa Tromssa

offentligheten ellers. Det gir mulighet til å styrke rådgiversiden i stedsnavntjenesten på de områdene der det er nødvendig, slik at det blir gitt gode, samordnede og kvalitetssikrede navnetilrådinger over hele landet.

De reviderte reglene for skrivemåten av norske stedsnavn vil være retningsgivende for tilrådingene i stedsnavnsaker, ikke minst for avveilingen av hensyn til nedarvet uttale, standardisert skrivemåte og lokale ønsker. I hovedsak ble endringene i regelverket vurdert positivt, og det vil være avgjørende for at de tilrådte og senere vedtatte skrivemåtene får gjennomslag.

Tilskuddene til innsamling og registrering av stedsnavn berger en rekke stedsnavn som ellers vil gå tapt. Disse stedsnavnene har en unik verdi som kulturminner, og de registrerte navnene kan blant annet brukes i lokal formidling og undervisning, standardiserte kart og stedsnavnforskning.

For det framtidige stedsnavnarbeidet i Norge er det avgjørende at navnesamlingene ved Universitetet i Bergen og andre steder blir samordnet i digitale løsninger som er tilgjengelige for alle, og at stedsnavnfaget blir revitalisert som forskings- og undervisningsdisiplin. ●

Stedsnavn fungerer som referansepunkt i landskapet, men de er også levende språklige kulturminner. Mange steder har navn på flere språk.

RESULTATMÅL 5

Styrket kunnskap i samfunnet om rettskrivningsnormer og god og korrekt språkbruk

Bruken av rettskrivningsressursene *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* på nettet eller som applikasjon øker, og stadig flere bruker Språkrådets nettsider som rådgivningsressurs. En stor revisjon av ordbøkene er i gang.

Språkrådet formidler kunnskap om rettskrivingen og om god og korrekt språkbruk gjennom *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka*, gjennom nettsidene våre, i sosiale medier og gjennom direkte kontakt med publikum. Normeringssaker blir behandlet i fagrådet for normering og språkobservasjon før de vedtas i Språkrådets styre.

Språkhjelpssidene og svarbasen er de mest besøkte områdene på nettsidene våre. I spalten «Aktuelt ord» blir ulike rettskrivingstemaer belyst hver uke, og innholdet blir spredd i sosiale medier. I direkte rådgivning svarer vi på om lag samme antall e-poster som tidligere år, men tallet på telefonspørsmål er redusert til ca. en tredjedel det siste året etter at vi har innskrenket telefon-tiden.

Alle vedtak i normeringssaker blir formidlet på nettsidene til Språkrådet, og i 2018 har vi fornyet sidene om normering ved å samle opplysninger om tidligere vedtak og godkjenninger. Godkjenningen av ordbok- og ordlisterressurser som skal brukes i skolen, skjer nå mest mulig automatisert gjennom kontroll mot Norsk ordbank.

Det store prosjektet for revisjon av *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka*, som er et samarbeid mellom Universitetet i Bergen og Språkrådet, kom i gang for fullt i løpet av 2018. Det er nå tilsatt fem leksikografer ved universitetet, og i tillegg har en rekke personer deltatt i oppstartsfasen av prosjektet. I første del av 2018 arbeidet en forberedelsesnemnd med prosjektramme, IKT-behov, redigeringshåndbok, feilrettinger, opplæring og utvikling av støttetjenester. I løpet av høsten kom arbeidet med artikkelredigering for alvor i gang, i tråd med framdriftsplanen. Språkrådet bidrar blant annet med løpende vurderinger av større og mindre normeringsspørsmål.

Det var i 2018 45,4 millioner søk i *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka*, og 38 185 personer hadde lastet ned appen Ordbøkene til telefon eller nettbrett.

45 000 000

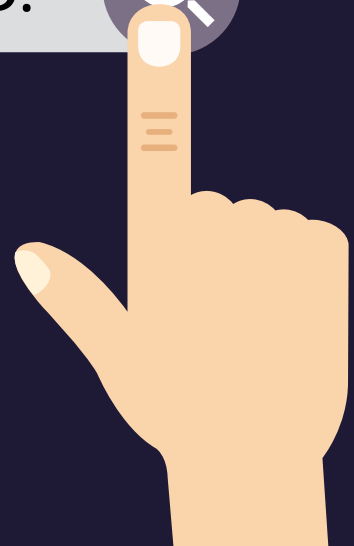
Det ble gjort 45 millioner
søk i *Bokmålsordboka*
og *Nynorskordboka*
i 2018

Topp 1-10 av de mest populære
søkeordene i 2018:

SØKEORD:

skrive
vere
være
bli
gi
komme
bruke
finne
sjå
ordbøker

Flere får tilgang til rettskrivingsinformasjon

Bokmålsordboka og *Nynorskordboka* er det mest virkningsfulle middelet vi har for å spre oppdatert informasjon om offisiell rettskriving. Nettstedet www.ordbok.uib.no blir brukt av svært mange, og nettordbøkene havner derfor automatisk i øverste del av lista når en søker etter allmennord på internett. Ordbøkene blir brukt mye både i og utenfor skolen. Tilbakemeldingene vi får, viser at mange av brukerne bor i andre land og har et annet morsmål enn norsk.

De siste årene har det vært en utfordring at tallet på direkte henvendelser til rådgivningstjenesten heller har økt enn å gå ned, til tross for stor vekst i bruken av de digitale rådgivningsressursene, som språkhjelpssidene og svarbasen. Dette presset på rådgivningstjenesten har avtatt noe fordi vi får vesentlig færre telefonspørsmål enn tidligere. Dermed kan vi arbeide mer med de digitale ressursene, som når enda flere.

Hvert tredje av 45 millioner søk i *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* i 2018 ble gjort i appen *Ordbøkene*. Appen ble lansert høsten 2017 og har slått godt gjennom på kort tid.

Siden høsten 2017 har appen blitt lastet ned 70 000 ganger, og den har opp mot 40 000 brukere daglig. Vi ser at appen hjelper ordbøkene til å nå nye brukergrupper. Lærere har fortalt om elever som ikke har brukt ordbøkene på nett, men som bruker appen.

– Det betyr mye for oss å nå ut på digitale plattformer slik at særlig barn og unge får gode verktøy til å bli trygge språkbrukere, sier Åse Wetås, direktør i Språkrådet.

RESULTATMÅL 6

Et bedre og klarere forvaltningspråk

En løsning for automatisk innhøsting av målbruksdata er under utvikling og kan tas i bruk tidligst i 2020. Språkrådets kurs blir fortløpende evaluert og justert. Nettkursene dekker en del av kursbehovet og er mye brukt. Klasseromskursene i nynorsk og klarspråk er mer forpliktende og bedrer statsorganenes kompetanse. Interessen for klart språk i lover og forskrifter øker.

Utvikling i mållovsarbeidet

Som et tiltak i digitaliseringen av offentlig sektor samarbeider Språkrådet og Nasjonalbiblioteket (NB) om en løsning for automatisk innhøsting av målbruksdata. Målet er enklere rapportering for statsorganene, bedre oversikt for Språkrådet og bedre målbruk etter gjeldende lovverk. Løsningen har fått navnet Målfrid og er under utvikling. Det ser ut til at resultatet vil bli et verktøy som kan gi enklere rapportering og bedre oversikt for statsorganene, men det er usikkert om Språkrådet vil kunne spare tid på å bruke løsningen. Slik løsningen ser ut i dag, kreves det en rekke tilpassninger for hvert enkelt statsorgan før man kan få nøyaktige rapporter. Testingen og videreutviklingen av løsningen fortsetter i 2019.

Språkrådet har i 2018 arbeidet særlig med å avklare roller og prosesser i mållovstilsynet og styrke veiledningen i saker som gjelder målloven.

I mållovstilsynet gir Språkrådet individuell tilbakemelding til alle statsorganer og departementer og informerer om reglene som gjelder, og om god praksis og hjelpemidler. Vi søker å gi jevn oppfølging gjennom året, blant annet ved å følge med på hvordan statsorganer gjennomfører målbruksplaner som de sender til oss. For å skyve målvekslingsarbeidet i riktig retning har vi tatt kontakt med overordnet departement i sektorer der vi ser at flere organer strever med å oppfylle lovkravene.

I 2018 mottok Språkrådet i alt 53 spørsmål om brudd på målloven. Vi har grunn til å tro at de aller fleste brudd ikke blir rapportert. Nesten halvparten av spørsmålene (24 av 53) gjaldt eksamensoppgaver i feil målform.

Vi mener å ha registrert en økning i antall spørsmål om tolkning av målloven. Økningen mener vi kan tilskrives dels endringer i strukturer og eierskap i det offentlige, dels digitaliseringen av offentlig sektor. Ordlyden i dagens mållov gir ikke rom for nye strukturer, sjangre og kanaler.

I 2018 har vi holdt to innlegg på en nordisk forskningskonferanse om klarspråk ved Universitetet i Oslo og ett innlegg om lovspråk på *Viertes Europäisches Symposium zur Verständlichkeit von Rechtsvorschriften*, arrangert av det tyske justisdepartementet i Berlin. Symposiet ga oss muligheten til å bygge nettverk i en målgruppe vi ikke vanligvis treffer, nemlig representanter for offentlige institusjoner i Tyskland, Sveits, Østerrike og andre sentraleuropeiske land.

Det er grunn til å anta at det systematiske tilsynsarbeidet Språkrådet gjør, er viktig for å holde nynorskprosenten oppe i statlige tekster.

Videreutvikling av Språkrådets kurstilbud

Språkrådets mål med alle klasseromskurs er å gi hjelp til selvhjelp. Språkrådet har i 2018 startet systematisk evaluering av alle klasseromskurs og videreutviklet en strukturert, forpliktende modell for klarspråkkurs. Nettkurset i klarspråk, «Den gylne pennen» (Språkrådet og Direktoratet for forvaltning og IKT, 2016), brukes aktivt i denne modellen og er fremdeles det mest brukte kurset på Difis læringsplattform, med 1400 brukere i 2018. Nettkurset ser ut til å dekke behovet for bevisstgjøring og grunnleggende skrivetrening og frigjør dermed ressurser i Språkrådet. Ressursene er omfordelt til påbyggingskurs, skriveverksteder og deltakelse i sentrale prosesser og rådgivende organer.

Språkrådet ser tilsynsarbeidet og kursarbeidet i sammenheng og har i 2018 holdt i alt 16 klasseromskurs i nynorsk. Flere av kursene er holdt for statsorganer som har tatt kontakt etter at Språkrådet har påpekt mangelfull oppfølging av målbruksreglene. Vi har også holdt flere åpne nynorsk kurs, bl.a. et i Bergen – et kurs som ble fulltegnet og hadde deltakere fra seks ulike statsorganer på Vestlandet.

Kompetanseprøver for språkkonsulenter

Språkrådet har i 2018 arrangert den sjettede runden med kompetanseprøver i bokmål og nynorsk, med god påmelding. Lista med navn på språkkonsulenter som har bestått prøvene, blir sendt på forespørsel til virksomheter i stat og kommune. Flere språktjenestebyråer reklamerer med at deres konsulenter har Språkrådets kompetansebevis, og flere offentlige virksomheter som utlyser anbud på språktjenester, krever at tilbydere har dette beviset.

Språkrådet lanserte i 2018 en læringsløype for nettkurset «Oi, på nynorsk!» med råd om systematisk nynorskarbeid. Domstoladministrasjonen (DA) er blant pilotvirksomhetene som tester dette opplegget. Sammen med Språkrådet presenterte DA bruken av nettkurset på Difis erfaringsseminar høsten 2018. Utprøvingen av nettkurset er en del av en større nynorsksatsing som nå er i gang i DA, etter at Språkrådet gjennom tilsynsarbeidet gjentatte ganger har påpekt en del mangler.

→ Prioriteringer på klarspråksfeltet

Arbeidet med språk i lover og forskrifter er opprioritert i 2018. Bakgrunnen for denne prioriteringen er at lover og forskrifter påvirker beslutninger på alle nivåer i samfunnet, og at språket i lover og forskrifter påvirker språket i andre tekster. Lovverket er et viktig domene for nynorsken. Departementene har et stående tilbud fra Språkrådet om kvalitetssikring av lovtekster på nynorsk og oversettelse av viktige lovtekster til nynorsk.

KS er i gang med et FoU-arbeid som skal munne ut i råd om språk i digitale tjenester. Språkrådet deltar i dette arbeidet. Der skal vi sørge for at språkpolitiske mål blir innarbeidet. Vi sitter dessuten i styringsrådet for KS-programmet «Klart språk i kommunesektoren» og får dermed god oversikt og innflytelse over utformingen av virkemidler.

Det norske klarspråksarbeidet er unikt i internasjonal sammenheng og vekker stor oppmerksomhet. For å utvikle fagfeltet og bygge nettverk har Språkrådet i 2018 overtatt vervet som president (den første europeiske) for den internasjonale klarspråksorganisasjonen PLAIN. Vi deltar dessuten i internasjonale arbeidsgrupper og holder faglige innlegg på internasjonale konferanser.

For niende gang var Språkrådet sekretariat for klarspråksprisene. Prisene ble delt ut av kommunal- og moderniseringsministeren på et frokostseminar i Oslo konserthus. Språkrådet, Difi og KS samarbeider om å

utvikle fagfeltet klarspråk. Klarspråksprisene inngår i dette arbeidet. Utdelingen av klarspråksprisene er en av få åpne, fysiske møteplasser som er igjen etter at prosjektet «Klart språk i staten» ble avsluttet i 2012. Oppslutningen om arrangementet er svært god. Dette viser at engasjementet for klart språk er stort, og at mange har behov for faglig påfyll.

I 2018 ble det delt ut en hovedpris for staten og en hovedpris for kommunene, en temapris om språk i informasjon om helse- og omsorgstjenester og en utmerkelse til en ildsjel. Helsespråk var et viktig satsingsområde for Språkrådet i 2017 og 2018, og programmet for prisutdelingen reflekterte dette. Klarspråksprisene henger høyt, og nivået på kandidatene blir høyere for hvert år. Helse- og omsorgsdepartementet vant temaprisen for forskrift om pasientbetaling for poliklinisk helsehjelp i spesialisthelsetjenesten. Nå ser det ut til at sentrale aktører ønsker å ta en aktiv rolle i arbeidet for klar og god informasjon i spesialisthelsetjenesten. Dette er trolig en direkte følge av pristildelingen, arrangementet og nettverksbygging.

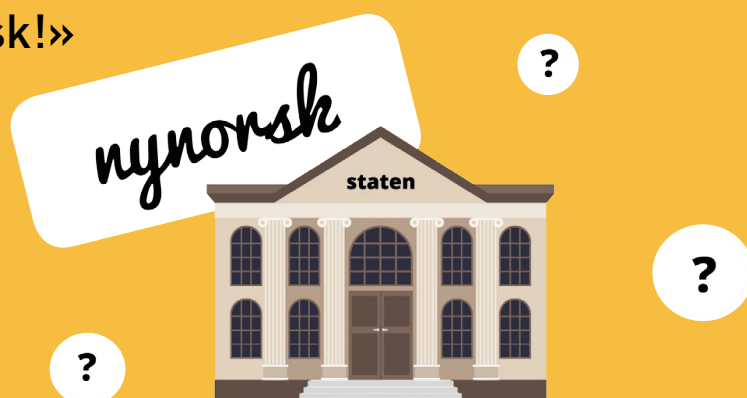
Effekter av nynorsk- og klarspråksarbeidet

Evalueringene av klarspråkskursene tyder på at de fungerer etter hensikten, og at aktuelle tekster blir forbedret og tatt i bruk. Tilbakemeldingene viser at ansatte i statsorganer som får kurs av Språkrådet, er

Ta nettkurset «Oi, på nynorsk!» og kom i målform, du også!

Du finn kurset på laeringsplattforma.difi.no og sprakraadet.no

Kurset er laga for tilsette i det offentlege, men er ope for alle.

engasjerte og vil følge opp kurset, og at de blir mer bevisste skribenter.

I 2018 har Språkrådet arbeidet med ny havne- og farvannslov, ny barnevernslov, ny forvaltningslov og ny tros- og livssynssamfunnslov. Lovutvalg og departementer gir uttrykk for at de har hatt god nytte av Språkrådets bistand. Det er grunn til å anta at lovtekstene blir mer forståelige, og at skribentene som får språkfaglig bistand i lovarbeidet, i større grad enn før reflekterer over egen språkføring, og at de kan bruke det de har lært, i annet lovarbeid. Tilbakemeldinger viser at rett språkfaglig kompetanse er avgjørende i slikt lovsamarbeid. Slik kompetanse er mangelvare.

Språkrådets arbeid med språket i lover og forskrifter er en videreføring av prosjektet «Klart lovspråk» (Difi 2012–), som Språkrådet har deltatt aktivt i. Effekter av prosjektet og videre arbeid er at en strukturert arbeidsmetode er godt dokumentert og tatt i bruk, med følgende resultater:

- Universitetet i Oslo nå gir klarspråksundervisning til alle jusstudenter
- klart språk og ryddig struktur inngår i mandatet til stadig flere utvalg som skal skrive nye eller revidere eksisterende lover
- antallet forespørsler til Språkrådet om språkfaglig bistand i lovarbeid øker

Samfunnseffekten av dette arbeidet er at nye og reviderte lover og forskrifter utformes i klart språk, slik at innbyggerne forstår og kan forholde seg til innholdet i dem.

E-læringskurset «Oi, på nynorsk!» er et av de mest brukte kursene på Difis læringsplattform, og det får svært gode tilbakemeldinger. Med kurset når vi mange flere enn dem som går på klasseromskurs, og det er dessuten obligatorisk forarbeid for klasseromskursene.

● **Universitetet i Agder (UiA) har i flere år vært omtalt som en av verstingene når det gjelder oppfyllelse av målloven. Etter en del mediasaker i 2018 ba universitetet Språkrådet om nynorskkurs. Høsten 2018 ble det endelig avholdt nynorskkurs for UiA. UiA arbeider nå systematisk med å øke og forbedre nynorskbruken.**

Hovedmål

Å sikre det språklige mangfoldet og språkbrukernes interesser

RESULTATMÅL 7

Styrket nordisk samarbeid med utgangspunkt i den nordiske språkdeklarasjonen

Språkrådet har ved å delta aktivt i ulike nordiske nettverk i 2018 bidratt til å styrke den nordiske språkkonvensjonens mål om bedre nabospråkforståelse og en sterkere stilling for de nordiske tegnspråkene. Ved å delta i disse nettverkene har Språkrådet også vært en pådriver for en ny organisering av det nordiske språksamarbeidet som skal tjene Språkrådets og de øvrige nordiske språknemndenes sentrale arbeidsoppgaver best mulig.

Språkrådet samarbeider med de andre nordiske språknemndene gjennom Nettverket for språknemndene i Norden, og Norge hadde formannskapet i nettverket i 2018. Nettverket arrangerte det 64. nordiske språkmøtet i Tórshavn i samarbeid med Málráðið på Færøylene. Temaet for møtet i 2018 var *språk i sosiale medier*.

De faglige innleggene vil bli publisert i 2019-utgaven av tidsskriftet *Språk i Norden*.

Programperioden for det nordiske språksamarbeidet 2014–2018 ble avsluttet ved utgangen av 2018, og Embetsmannskomiteen for utdanning (EK-U) i Nordisk ministerråd har vedtatt en ny organisasjons- og finansieringsmodell for samarbeidet fra og med 2019. I prosessen fram mot ny ordning har Nettverket for språknemndene i Norden ved flere anledninger levert skriftlige synspunkter på utformingen av modellen.

Det har vært tettere samarbeid mellom tegnspråk-kontaktene i Norden. En søknad til Nordisk ministerråd om en ny organisering og finansiering for tegnspråk-nettverket ble innvilget i 2018. Ny organisering og finansiering innebærer større forutsigbarhet og bedre mulighet for å planlegge mer langsiktig. I 2018 har det vært nordiske tegnspråknettverksmøter i Tórshavn og Stockholm. Et viktig tema har vært barn og unges

tilgang og rett til tegnspråk i Norden med utgangspunkt i målet i den nordiske språkdeklarasjonen om alle nordboeres språklige rettigheter, bl.a. rett til å bevare og utvikle morsmålet sitt. Det har vært diskutert hvordan man skal arbeide mer målrettet med problemstillingen fordi den tegnspråklige situasjonen er forskjellig i ulike deler av Norden. Det arbeides med å forfatte en uttalelse fra tegnspråknettverket. Finlands justisdepartement har i 2018 utgitt et hefte om oppfølgingsindikatorer for de språklige rettighetene, og nettverket har fått informasjon om heftet.

Språkrådet har jevnlig kontakt med dem som arbeider med meänkieli (tornedalsfinsk) i Sverige, og har hatt møte med ansvarlige for nasjonale minoritetsspråk i Norge og Sverige for å planlegge videre samarbeid.

Økt kunnskap om språkene i Norden

Gjennom de nordiske språkmøtene sørger Nettverket for språknemndene i Norden for å opprettholde et stort faglig forum der kommunikasjonen mellom mennesker fra alle Nordens språkområder foregår på dansk, norsk eller svensk. Søkelyset settes på temaer som kan bidra til bedre kunnskap om emner av felles interesse for den nordiske allmennheten og for språknemndenes arbeidsoppgaver. Innleggene publiseres senere i *Språk i Norden*, som leses av mange lærere i Norden, ikke minst lærere som underviser i nabospråk.

«Gjennom de nordiske språkmøtene sørger Nettverket for språknemndene i Norden for å opprettholde et stort faglig forum der kommunikasjonen mellom mennesker fra alle Nordens språkområder foregår på dansk, norsk eller svensk.»

Med faglige innlegg om temaet *språk i sosiale medier* på det nordiske språkmøtet i 2018 fikk nettverket synliggjort hvordan unge mennesker uttrykker seg på sosiale medier i de nordiske landene. Dette er allment interessant stoff, også for unge, og det kan ha betydning for språknemndenes arbeid med normering og pleie av skriftspråkene i Norden.

Økt kunnskap om minoritetsspråkarbeidet i de nordiske landene skaper grunnlag for samarbeid på dette feltet. Denne kunnskapen gir Språkrådets arbeid på minoritetsspråkfeltet her hjemme et bredere faglig grunnlag, og det kommer i sin tur minoritetsspråkbrukerne til gode. Å finne gode modeller for samarbeid over landegrensene tar tid, men det er gledelig at det nå etableres kontakt og samarbeid på flere samfunnsnivåer, fra forskningssamarbeid til folk-til-folk-samarbeid. Et eksempel er at de enkelte kvenske språkbrukerne som følge av det nordiske arbeidet får del i et større språksamfunn, med flere språklige ressurser å dra nytte av. ●

RESULTATMÅL 8

Norsk tegnspråk, kvensk, romani og romanes er styrket og synliggjort

Målrettet plan for kvensk språk, som ble lansert i 2018, er avgjørende for den videre innsatsen for å styrke kvensk. Møter med tegnspråkaktører innenfor opplæringssektoren har avdekket at det er stor mangel på kvalifiserte fagpersoner.

Kvensk, romani og romanes

Språkrådets arbeid for de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes går ut på å fremme kontakt, samarbeid og dialog med og mellom språkbrukergrupper, organisasjoner og institusjoner for de ulike språkene.

I januar 2018 ble regjeringens *Målrettet plan 2017–2021 – videre innsats for kvensk språk* lansert i Tromsø. Planen inneholder også tiltak som Språkrådet har ansvar for. Språkrådet har deltatt aktivt i arbeidet som førte fram til planen. I juni 2018 vedtok Finnmark fylkesting *Strategier for arbeidet med kvenske/norskfinske forhold i Finnmark 2018–2020*. I arbeidet med denne strategiplanen holdt fylkeskommunen to møter med en innspillsgruppe som Språkrådet var representert i.

Kainun institutti – Kvensk institutt og Språkrådet har samarbeidet godt i flere år, og nå er det utarbeidet en

samarbeidsavtale. I 2018 samarbeidet vi om oppdatering av nettstedet kvensk.no og om produksjon av digitalt barnehagemateriell. Utdanningsdirektoratet finansierte prosjektet.

Språkrådet er som regel til stede på møtene til Kvensk språkning. Dessuten deltar vi aktivt på kvenske arrangementer som den kvenske festivalen Paaskiviikko, språkkafeer og foredrag. På seminaret «Ta språket tilbake» i Vadsø i oktober 2018 holdt Språkrådet to innlegg om arbeidet med kvensk. Deler av begge innleggene var på kvensk.

I 2018 deltok Språkrådet aktivt på innspillmøter om kventeater og om kvensk film. Språkrådet har kommet med høringsuttalelser til flere læreplanutkast og deltatt i referansegruppa til læreplan for kvensk/finsk som andrespråk.

Språkrådet har laget tre korte filmer om kvenske stedsnavn gjennom prosjektet «Meän paikat – meän muistot [Våre steder – våre minner]». Filmene har blitt vist i foredrag og på andre arrangementer. En av filmene kan sees her: <https://youtu.be/iaF4sNuIV9M>.

Språkrådet har styrket og synliggjort de nasjonale minoritetsspråkene både i lokale, regionale, nasjonale

og nordiske medier på kvensk, finsk og norsk. Språkrådet har uttalt seg bl.a. om stedsnavnsaker, om generelle spørsmål, om språksituasjonen, om minoritetsspråkarbeidet til Språkrådet og om ulike arrangementer.

Språkrådet deltar på møter og seminarer som gjelder både romani og romaner. Språkrådet har jevnlig kontakt med ulike minoritetsorganisasjoner og gir generelle råd og veiledning til ulike språkprosjekter og -tiltak før og under arbeidet. Språkrådet har gitt innspill til ulike forskningsprosjekter som omhandler de nasjonale minoritetene.

Når det gjelder romani og romaner, har det ikke vært like mange aktører som samarbeider for å styrke og synliggjøre språket, sammenlignet med det som blir gjort for kvensk, men det finnes miljøer som kan arbeide videre med dette. For Språkrådets arbeid og for språkstyrkingsarbeidet generelt er det viktig å knytte tettere kontakt med disse miljøene.

Kvensk i bruk på flere områder

At Språkrådet tar kvensk språk i bruk, både i skrift og i tale, har en sterk signaleffekt. For den enkelte språkbrukeren betyr det at han eller hun kan se og høre sitt eget språk. Samtidig løfter Språkrådet det kvenske

Tegnspråklige barn og unge må få full tilgang til å utvikle og bruke norsk tegnspråk.

språket ut av den private og lokale konteksten og viser at språket også kan brukes i en landsdekkende sammenheng.

Det siste tiåret har både offentlige institusjoner, de kvenske institusjonene og ikke minst språkbrukermiljøene selv arbeidet for at kvensk skal styrkes. Dette arbeidet har vært avgjørende for at det kvenske språket nå blir tatt i bruk på områder der det for ti år siden var usynlig.

Språkrådet følger nøye med på hvordan det kvenske språket utvikler seg og brukes. Dermed styrkes vår kvenskpråklige kompetanse.

«Det siste tiåret har både det offentlige, de kvenske institusjonene og ikke minst språkbrukerne selv arbeidet for at kvensk skal styrkes. Nå blir språket tatt i bruk på områder der det tidligere ikke var synlig.»

➔ Kvenske stedsnavn

Å møte sitt eget språk i det offentlige rom er viktig for dem som snakker kvensk, for dem som tar språket sitt tilbake, og for dem som er nybegynnere i kvensk. Skilting gir språket status. Nordreisa kommune fikk fastsatt kvensk kommunenavn i 2018 som den fjerde kommunen i Norge. Nordreisa kommune er nå på kvensk *Raisin komuuni*. Språkrådet fikk også gjennomslag for kvenske stedsnavn på flyplasser.

Språkrådet har arbeidet med å gjøre tilskuddsordningen for innsamling av stedsnavn bedre kjent i det kvenske miljøet. En organisasjon mottar tilskudd for å samle inn kvenske stedsnavn.

Det ble holdt foredrag om Språkrådets arbeid med kvenske stedsnavn på UNGEGNs symposium i Brussel 10.–12. oktober og på seminaret «Ta språket tilbake» i Vadsø i oktober. Foredragene inneholdt film og lydspor på kvensk. I tillegg ble halve foredraget i Vadsø holdt på kvensk. Gjennom slike aktiviteter bidrar Språkrådet til å synliggjøre kvensk som bruksspråk.

Effekten av arbeidet med kvenske stedsnavn er at kvensk språk nå blir mer synlig både for kvenskbukere og for alle andre språkbrukere. Dette styrker statusen til kvensk språk i offentligheten.

Norsk tegnspråk

Språkrådet har tatt initiativ til møter og seminarer, samarbeid og dialog med tegnspråkaktører innenfor opplæringssektoren: Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Statped, Ål folkehøyskole og kurscenter for døve og Oslomet. I 2018 har Språkrådet lagt mest vekt på å bidra til bevisstgjøring og å arbeide for at tegnspråklige barn og unge må få full tilgang til å utvikle og bruke norsk tegnspråk. Det har vært samarbeidet om utvikling av læreplaner, forslag til språkpolitiske tiltak og organisering for å styrke tilgang til og kunnskap om norsk tegnspråks førstespråkarenaer. Språkrådet har også kommet med utspill i mediene for å opplyse allmennheten om at norsk tegnspråk er uavhengig av hørsel, og at det er et språk som sikrer døve og hørselshemmede språklige rettigheter og gir dem mulighet til å kommunisere uanstrengt.

I 2018 ble tegnspråkprisen delt ut for første gang, og den fikk oppmerksomhet i tegnspråkmiljøet. Prismottakerne var Marit Vogt-Svendsen og NRK.

Språkrådet har hatt et nært samarbeid med Døvekirken, som nå er en tegnspråklig førstespråkarena for barn og voksne. 60 prosent av de ansatte er døve eller hørselshemmede førstespråkbrukere. Greske og

hebraiske bibeltekster og liturgi er oversatt til norsk tegnspråk. Også tekster fra Koranen og tekster som inngår i humanistisk tradisjon, er under oversettelse til norsk tegnspråk.

Det har vært en panelsamtale i Vestfold med den lokale tegnspråkbrukerorganisasjonen og kommune- og fylkespolitikere.

Språkrådets tegntermgruppe har hatt tre møter, og i 2018 ble det publisert forslag til 56 tegnspråklige termer innenfor juss på hjemmesidene til Språkrådet.

Behov for tegnspråklige lærere

Møter med tegnspråkaktører innenfor opplæringssektoren har avdekket at det er stor mangel på kvalifiserte fagpersoner. De fleste som underviser i norsk tegnspråk, har det som fremmedspråk og har tatt 30/60 studiepoeng i tegnspråk i voksen alder. Dette gir ikke fullverdig opplæring for tegnspråklige barn. Oslomet har nå søkt Kunnskapsdepartementet om et tegnspråkløft av større omfang, og Språkrådet støtter søknaden. Ål folkehøgskole og kurssetter har satt i gang en tegnspråklærersamling, som ser ut til å bli en fast møteplass for utveksling av erfaringer og fagstoff på norsk tegnspråk.

Før gikk døve barn på egne døveskoler. Nå går de fleste på vanlige skoler. Hva gjør det med barna? Hva gjør det med språket deres?

Ebru og Mia Aimee er elever ved Vetland skole og ressurscenter for hørselshemmede.

Generelt har det skjedd en holdningsendring, og det er positivt. Likevel er det en viss fare for at norsk tegnspråk gjennom overflatisk medieeksponering får en «kul» ferniss som skjuler at norsk tegnspråk er et fullverdig bruksspråk som er krevende å tilegne seg. Det er ytterst viktig at utdanningsmyndighetene og helsemyndighetene systematisk rådgir døve og hørselshemmede barn og deres foreldre om tidlig og naturlig tilgang til flytende norsk tegnspråk på en førstespråkarena, som må bestå av tegnspråklige voksne og barn. Dette skal sikre at døve og hørselshemmede barn ikke står i fare for å utvikle språklig depresjon med livslange og alvorlige konsekvenser. ●

Andre faste oppgaver

Språk i mediesektoren

I den strategiske planen for perioden 2016–2019 definerer Språkrådet som mål innenfor kultur- og mediesektoren at det norskspråklige tilbudet må være bredt nok til å kunne hevde seg i konkurransen med angloamerikansk kultur- og medieindustri, og at det særlig må legges vekt på et godt tilbud på nynorsk. Også Språkrådets ekspertutvalg pekte på kultur- og mediesektoren som et innsatsområde.

Språkrådet har derfor satt i gang med å bygge opp nettverk i sektoren. De to siste årene har vi dessuten kartlagt barn og ungdoms medievaner (gjennom den årlige undersøkelsen til Kantar TNS). I 2018 arrangerte vi sammen med Norsk barnebokinstitutt et seminar om norskspråklig innhold i kultur- og mediekkanaler rettet mot barn og unge. Funnene i Kantars undersøkelse viser at spesielt tilbudene i de nye mediekkanalene er under språklig press. For å sørge for et godt tilbud på nynorsk på plattformer for barn og unge vil Språkrådet intensivere arbeidet med språk i kultur- og mediesektoren i de kommende årene, blant annet ved å få på plass endringer i virkemiddel- og insentivapparatet og ved å drive påvirkningsarbeid i etablerte nettverk.

Kåring av årets nynorskkommune

Siden 2016 har Språkrådet hatt som oppgave å drive arbeidet med tildeling av prisen *Årets nynorskkommune* på vegne av Kulturdepartementet. Prisen skal være en påskjønnelse for godt og systematisk arbeid med nynorsk administrasjonsmål, og den skal gi andre nynorskkommuner inspirasjon til å iverksette språkstyrkingstiltak. I 2018 gikk prisen til Vinje kommune.

Språkprisen

Hver høst deler Språkrådet ut en pris for fremragende bruk av norsk i sakprosa (annethvert år bokmål, annet hvert år nynorsk). Prisen er på 100 000 kroner, og den blir delt ut på et publikumsarrangement som tematiserer godt språk i sakprosalitteratur. I 2018 gikk prisen til forfatter og journalist Maria Berg Reinertsen.

«Tilbudene i de nye mediekanalene er under språklig press»

Kommunikasjon

En spørreundersøkelse som ble gjennomført av Opinion høsten 2018, viser at mer enn 90 prosent av de spurte kjenner til Språkrådet. Dette er viktig for at vi skal kunne tilby råd og veiledning om godt, korrekt språk til alle språkbrukere. Et av målene våre er at ordbokressursene våre skal være en foretrukket kilde til kunnskap om norsk rettskriving. Skal vi nå dette målet, må vi være synlige i offentligheten.

Medieoppslag

I 2018 var det 3007 artikler og reportasjer i mediene der Språkrådet ble intervjuet eller referert til, viser tall fra Retriever. NRK er den mediekanalen som gir oss mest omtale, og tallene viser at vi får særlig mange spørsmål om navn og navnelaging. Språkrådet sender dessuten ut pressemeldinger og tilbyr kronikker på våre prioriterte saksfelter. I 2018 hadde vi 17 kronikker på trykk, blant annet i Kommunal Rapport, Klassekampen,

NRK Ytring, Morgenbladet, Computerworld, Khrono og Adresseavisen.

Sosiale medier

Språkrådet har det siste året fått 10 prosent flere følgere på Facebook (totalt 20 000), og vi har også fått flere følgere på Twitter. I disse kanalene deler vi blant annet nyhetssaker, saker fra spalten «Aktuelt ord» og artikler fra bladet *Språknytt*. Vi svarer også på språkspørsmål. De to siste årene har Språkrådet satt inn en del ressurser for å få større spredning av sakene våre i sosiale medier, og det ser ut til at dette har hatt den ønskede effekten. Sosiale medier er viktige kanaler for å få spredt Språkrådets råd om godt og korrekt språk. Når vi får flere følgere, når informasjonen vår stadig flere språkbrukere. Dermed kan vi anta at flere kjenner og bruker våre råd i egen tekstproduksjon. Artiklene på Facebook blir automatisk delt også på Instagram.

Nettstedet språkrådet.no

I 2018 hadde www.språkrådet.no 3 775 017 unike sidevisninger. Det er en økning på 15 prosent fra 2017. Den mest leste siden i 2018 var «Språkhjelp/forkortelser» med 114 000 visninger, mens den mest leste nyhetssaken var «Årets ord 2018: skjebnelandsmøte». Seksjonen «Språkhjelp» er den siden som blir aller

Tonje Rock Løwer @tonjerock · 1 min

Tid igjen for min fredags #framsnakk av en jeg følger på Twitter - kombinert med en enkel strek. I dag går den til @sprakradet som har i oppdrag fra @Kulturdep å følge opp den norske språkpolitikken. Som kom. dir. i @NBBLno og har jeg stor glede av Twitterfeeden til Språkrådet.

mest brukt. Økt bruk av våre nettbaserte rådgivningstjenester viser at informasjonen vår om godt, korrekt språk når mange, og vi må anta at dette bedrer språkkompetansen hos brukerne.

Språkrådet forvalter også nettstedet klarspråk.no sammen med Difi. Nettstedet inneholder blant annet råd om og inspirasjon til arbeid med klart språk.

Publikasjoner

Språkrådet gir ut bladene *Språknytt* og *Statsspråk* fire ganger i året, både på papir og i elektronisk form på språkrådet.no.

Språknytt er Språkrådets blad for alle språkinteresserte. Tidsskriftet tar temperaturen på språksituasjonen i Norge og tar opp alt fra samfunnsansvar og engelskpress til hva som er rett språk, og hva ord betyr. I 2018 hadde *Språknytt* et opplag på 10 800.

Språkrådet bruker *Språknytt* til å formidle saker som gjelder våre prioriterte arbeidsområder. Bladet tar i tillegg opp andre språksaker av allmenn interesse. De viktigste temaene i 2018 var

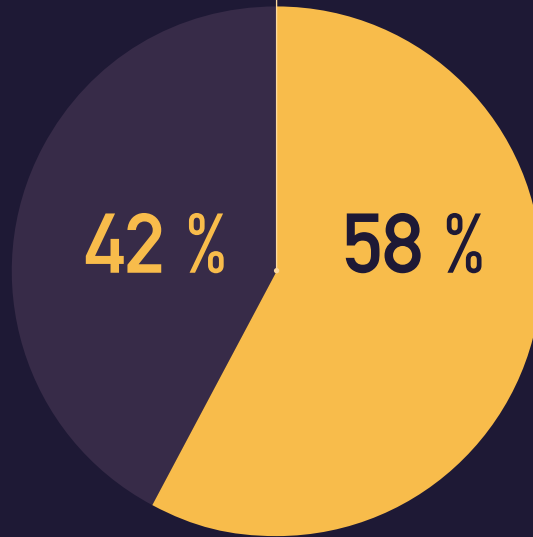
- status for norsk som arbeidsspråk, rapport fra ekspertutvalget, tv-teksting, nye ord, nye fylkesnavn
- status for norsk grammatikk i skolen, språkarbeid i academia, formidling av stedsnavn, ellipser, bokstaven Ø
- status for tegnspråk i skolen, scenespråk, nye medievaner, A.O. Vinje 200 år, fagspråk og digitalisering, svorsk
- språklig forfall, intervju med kulturministeren, norsk romani, språkteknologi, etternavn

Statsspråk er Språkrådets fagblad for godt språk i staten. Hovedmålgruppen for bladet er ansatte i offentlig forvaltning. Opplaget er 15 000. *Statsspråk* skal blant annet inspirere til bruk av godt språk, gi konkrete og matnyttige språkråd som er spesielt relevante for ansatte i staten, og gi råd om arbeid med nynorsk i forvaltningen.

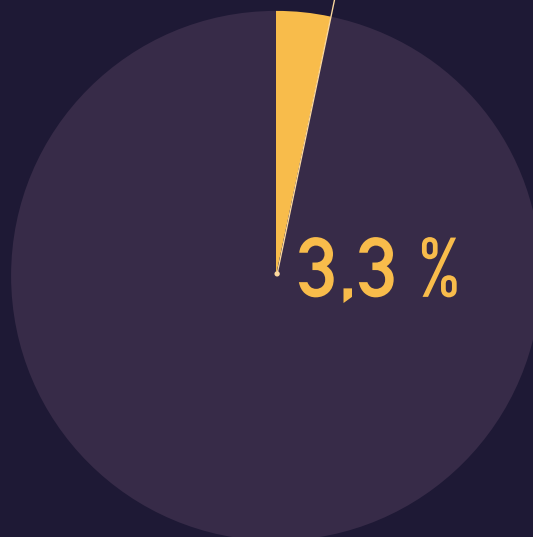
De viktigste temaene i 2018 var

- tverrfaglig språkarbeid i Sjøfartsdirektoratet
- navn i staten som bryter med norsk rettskriving
- taleteknologi, intelligente personlige assistenter og behovet for norske data
- klart språk i helsesektoren ●

I 2018 var kjønnsfordelingen i Språkrådet 58 prosent kvinnelige ansatte og 42 prosent mannlige ansatte

Sykefraværet i 2018 var 3,3 prosent

DEL IV

Styring og kontroll i virksomheten

Overordnet vurdering av styring og kontroll

Det er utfordrende å utforme en risikoanalyse som er tilpasset Språkrådets virkefelt og oppgaver, og som er relevant i mål- og resultatstyringsarbeidet. Språkrådets arbeid er sektorovergripende, og de fleste tiltakene vi iverksetter, skal gjennomføres utenfor kultursektoren. Mange av de viktigste risikofaktorene for måloppnåelsen i Språkrådets samfunnsoppdrag ligger dermed i utgangspunktet utenfor Språkrådets kontroll. Språkrådet arbeider systematisk for å øke måloppnåelsen og senke risikoen. Å identifisere faktorer som Språkrådet selv kan påvirke, står sentralt i arbeidet med å utforme realistiske mål for virksomhetens arbeid.

Språkrådet har følgende styringsdokumenter:

- tildelingsbrev (med eventuelle tillegg)
- strategisk plan for perioden
- virksomhets- og økonomiinstruks
- virksomhetsplan for perioden
- Stortingsmelding 35 (2007–2008): *Mål og mening*

Språkrådet har en egen risiko- og sårbarhetsanalyse, og spørsmål om risikostyring og risikovurdering tas jevnlig opp i Språkrådets styre.

Språkrådet inngikk i 2017 et samarbeid med Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) og Nasjonalbiblioteket (NB) om tettere samdrift når det gjelder IKT og administrative oppgaver (økonomi- og personalarbeid) og bygningsdrift. I 2018 ble det opprettet en felles administrativ driftsenhet ved Nasjonalbiblioteket, og i den forbindelse ble en stilling flyttet fra Språkrådet til denne enheten ved virksomhetsoverdragelse. Etter første ordinære driftsår er Språkrådets vurdering at ordningen med felles administrasjon og IKT-drift fungerer svært godt, og at den har bidratt til en vesentlig demping av organisasjonens risiko på personal-, økonomi- og IKT-området.

Nærmere omtale av forhold som gjelder styring og kontroll

HMS og arbeidsmiljø

Språkrådet er omfattet av avtalen om et mer inkluderende arbeidsliv (IA), og vi arbeider kontinuerlig for å nå de overordnede målene i IA-avtalen: sikre et godt arbeidsmiljø, forebygge og redusere sykefraværet og hindre utstøting og frafall i arbeidslivet.

Sykefraværet i 2018 var 3,3 prosent, mot 5,3 prosent i 2017.

Språkrådet har avtale om bedriftshelsetjeneste med Stamina HOT.

Sikkerhet og beredskap

Gjennom avtale inngått av Kulturdepartementet leier Språkrådet lokaler av Entra kultur AS i Observatoriegata 1 B. Selskapet har ansvar for drift av bygninger, vedlikehold og inngangskontroll, og gjennomfører flere evakueringsøvelser i året. Det operative ansvaret for å håndtere ulykker utenfor arbeidsplassen vil som regel falle på helsevesenet og politiet. Bedriftshelsetjenesten kan bistå Språkrådet dersom det er behov for krisepsykiatrisk hjelp.

Siden 2015 har Språkrådet hatt avtale med Kulturrådet om beredskapslokale. Dersom lokalene i Observatoriegata 1 B ikke kan brukes (pga. brann, vannskade eller annet), vil Kulturrådet stille lokaler til rådighet for ledergruppa i Språkrådet.

Avtaler med eksterne fritar ikke Språkrådet for ansvaret for å skape gode holdninger hos medarbeiderne og sørge for god sikkerhetskultur generelt og god forståelse for IKT-sikkerhet spesielt. Dette gjør Språkrådet blant annet ved å legge vekt på IKT-sikkerhet i opplæringsprogram for nyansatte medarbeidere.

	Totalt		Lederstillinger		Andre stillinger	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Kjønnsfordeling – alle ansatte (%)	58	42	71	29	55	45
Kjønnsfordeling – heltidsansatte (%)	57	43	71	29	52	48
Kjønnsfordeling – deltidsansatte (%)	67	33	0	0	67	33
Gjennomsnittslønn (i 1000 kr)	586	598	772	793	527	568

➔ IKT-sikkerhet inngår i samarbeidet vårt med Nasjonalbiblioteket og NLB, og alle ansatte måtte i 2018 gjennomgå et obligatorisk e-læringskurs i IKT-sikkerhet på arbeidsplassen. Rutiner for IKT-sikkerhet er lett tilgjengelige på Språkrådets intranett.

Program for styring og ledelse i staten

I 2016 startet Språkrådet et lederutviklingsprogram for ledergruppa i regi av Personal +. I 2018 hadde vi én ledersamling. Sentrale temaer har vært samspill og roller i ledergruppa, strategi og verdibasert ledelse. Språkrådets ledelse har dessuten deltatt i aktiviteter i programmet for styring og ledelse i staten og brukt verktøy fra programmet i utvikling av ledergruppa.

Likestilling

I 2018 var kjønnsfordelingen i Språkrådet 58 prosent kvinnelige ansatte og 42 prosent mannlige ansatte. Det er ikke store lønnsforskjeller mellom kjønnene. Det er to menn og fire kvinner i ledergruppa.

Språkrådet har medarbeidere med nedsatt funksjonsevne og har satt i verk tiltak for å tilrettelegge arbeidsplassen. Ingen av medarbeiderne i Språkrådet har minoritetsbakgrunn.

Personalpolitikk

Språkrådet arbeider kontinuerlig med å sikre riktig kompetanse og bemanning til det oppdraget vi er satt til å utføre. Vi er en liten statlig virksomhet med samme krav til styringssystemer og risikoarbeid som store

virksomheter, og det gjør oss sårbare i effektiviseringsarbeidet. Vi legger derfor stor vekt på å balansere hensynet til at Språkrådet skal ha lavest mulig risiko i den daglige driften, opp mot at vi skal bruke mest mulig av tildelingen vår på selve det språkpolitiske oppdraget.

Ytre miljø

Virksomheten påvirker i liten grad det ytre miljøet. Språkrådet følger opp handlingsplanen for miljøledelse. De overordnede målene er god avfallssortering og -håndtering, redusert energibruk, mer vekt på miljøvennlig transport og miljøvennlige innkjøp. Vi forsøker å holde nede virksomhetens CO₂-avtrykk med god reiseplanlegging, og vi vurderer hele tiden bruk av digitale møteromsløsninger.

Revisjonsmerknader fra Riksrevisjonen

Riksrevisjonen hadde ingen merknader til regnskapene for 2016 og 2017.

Motvirkning av arbeidslivskriminalitet

Tildelingsbrevet for 2018 inneholdt en fellesføring til alle statlige virksomheter om å sette i verk tiltak ved kjøp av varer og tjenester for å forhindre arbeidslivskriminalitet. Språkrådet har ikke gjennomført større anskaffelser i 2018 som har gjort det nødvendig å gjennomføre spesielle tiltak, men vi er bevisst vårt ansvar for å velge seriøse og godkjente leverandører ved kjøp av varer og tjenester.

Digitalisering

Prosjekt for automatisk innhøsting av mållovsdata

I 2017 og 2018 har Språkrådet i samarbeid med Nasjonalbiblioteket arbeidet med å få på plass et verktøy for digital innhøsting av data til Språkrådets arbeid med å føre tilsyn med målloven. Formålet er å forenkle innhøstingen av data fra alle statlige virksomheter som er underlagt denne loven. En digital løsning vil også frigjøre tid til konkret språkarbeid i virksomhetene. Det har vært mer arbeidskrevende enn først antatt å få på plass en innhøstingsløsning som er god nok til formålet, men så snart verktøyene er på plass, ønsker vi å få gjennomført en brukerundersøkelse for å teste effekten av dette digitaliserings- og effektiviseringstiltaket i statlige virksomheter.

Videreutvikling av innholdet i Språkrådets svarbase

Etter vedtektene skal Språkrådet i rimelig omfang gi råd til allmennheten i språkspørsmål. Pågangen er stadig stor, og for å effektivisere arbeidet i rådgivningstjenesten har vi i flere år arbeidet med å legge mest mulig relevant innhold inn i en svardatabase. Den ventede gevinsten er at rådene når stadig flere, og at Språkrådet bruker mindre ressurser på svartjeneste. Språkrådets vurdering er at dette digitaliseringstiltaket tjener formålet, og at det gir offentligheten bedre tilgang til våre språklige råd.

Digitalt system for tilskuddshåndtering

I 2017 undersøkte Språkrådet om det ville være mulig å etablere et felles modulbasert digitalt system for forvaltning av statstilskudd. Mange virksomheter forvalter tilskudd, men det mangler et godt felles system for god og effektiv saksbehandling på feltet. I og med at Språkrådet er en liten statlig virksomhet som tildeler relativt få tilskudd, mener vi det vil være ineffektivt å utvikle et eget digitalt system på dette området. Språkrådet vurderer det slik at et fellessystem for tilskuddsforvaltning ville kunne redusere tidsbruk og heve kvaliteten på saksbehandlingen for mange virksomheter. Siden et slikt felles modulsystem mangler,

valgte Språkrådet i 2018 å ta i bruk Kulturrådets portal-løsning for digital saksbehandling på tilskuddsområdet.

Andre digitaliserings- og effektiviseringstiltak

Språkrådet får levert IKT-tjenester fra Nasjonalbiblioteket, og vi følger NBs rutiner på dette området, blant annet når det gjelder bruk av skytjenester (jf. tilrådingen og krav i digitaliseringsrundskrivet). Språkrådet som virksomhet kommuniserer ikke direkte med innbyggerne på en måte som gjør det aktuelt å bruke digital postkasse. Språkrådet har tatt i bruk elektronisk faktura og Altinns elektroniske løsninger til digital dialog med andre offentlige virksomheter.

Åpne data

Språkrådet eier *Nynorskordboka*, *Bokmålsordboka* og *Norsk ordbank* sammen med Universitetet i Bergen (UiB). Disse ressursene er viktige for utvikling av språkteknologi på norsk. Vi har sørget for at Norsk ordbank ligger tilgjengelig som en åpen datakilde i Språkbanken (CC0-lisens). Språkrådet ønsker at ordbøkene i sin helhet også skal gjøres tilgjengelige for språkteknologisk anvendelse gjennom Språkbanken, og i 2018 tok vi dette opp med medeier UiB.

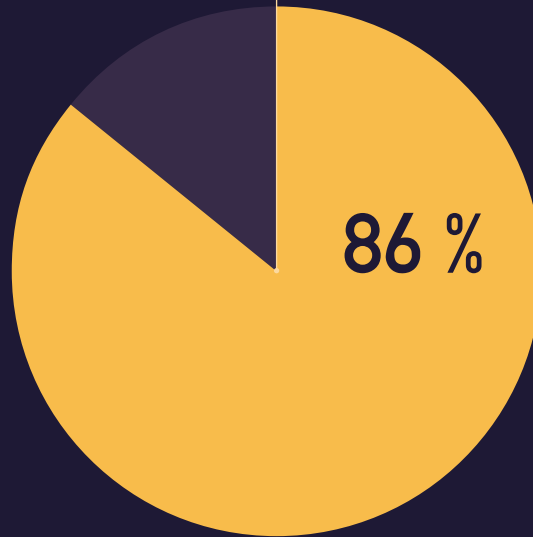
Gjennom Språkrådets strategiske arbeid på språkteknologifeltet arbeider vi aktivt for at alle statlige virksomheter skal gjøre egne data tilgjengelige til bruk i språkteknologisk arbeid.

Personvern

Innen fristen 1.7.2018 satte Språkrådet i verk tiltak for å se til at virksomheten følger GDPR (personvernforordningen). Det er etablert en ordning med personvernombud, og det er fastsatt rutiner for å behandle personvernspørsmål innenfor de tidsfristene som regelverket setter. Alle ansatte er informert om de pliktene Språkrådet som virksomhet har etter den nye personvernlovgivningen. ●

86 prosent av befolkningen mener
stedsnavn er kulturminner som
det er viktig å bevare

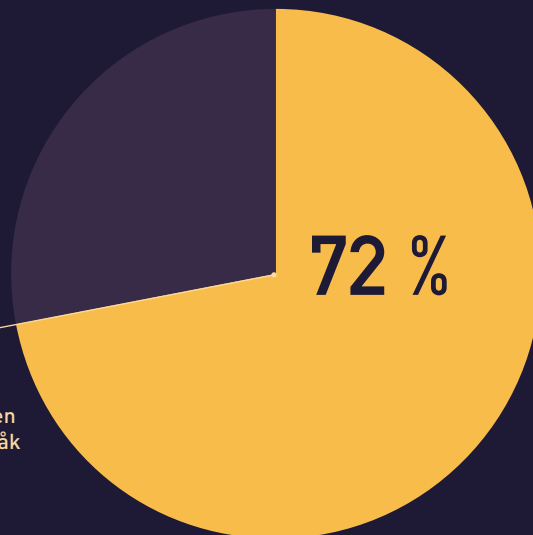
*Se side 2

72 %

72 prosent av befolkningen
er interessert i norsk språk

*Se side 2

DEL V

Vurdering av framtidssutsikter

Framtidssutsikter

Språkrådets arbeidsoppgaver er sektorovergripende, og arbeidet vårt skal bidra til at den norske språkpolitikken gjennomføres på en måte som sikrer språkbrukernes tilgang til språk og språkene våre som immaterielle kulturobjekter. Språket som infrastruktur er helt avgjørende for at det norske samfunnet skal fungere effektivt, godt og demokratisk. Et godt, klart og tilgjengelig språk fremmer god læring, et trygt og effektivt arbeidsliv og medvirkning i samfunnet for alle landets borgere.

Den norske språkpolitikken er sektorovergripende. Skal de langsiktige målene for språkpolitikken nås, må de ulike departementene få et klarere definert ansvar for sine respektive sektorer. I dette arbeidet må Språkrådet være en synlig og tydelig aktør som involveres på en slik måte at de faglige rådene våre blir lyttet til.

Et tverrfaglig ekspertutvalg nedsatt av Språkrådet leverte i november 2018 en rapport om de viktigste områdene som krever en innsats for at vi skal kunne

nå målene i den norske språkpolitikken. Utvalget slår fast at digitalisering, internasjonalisering og migrasjon er de tre hovedutfordringene som må tas tak i for at språkpolitikken skal virke i framtiden.

Hvis framtiden for norsk (bokmål og nynorsk), norsk tegnspråk, de nasjonale minoritetsspråkene og det språklige mangfoldet i Norge skal sikres, må det satses spesielt på språkteknologi i årene som kommer. Gode språkteknologiske grunnlagsressurser må gjøres tilgjengelige, og det må stilles formelle krav til språklig kvalitet i alle teknologiprodukter som det offentlige kjøper inn. Dette arbeidet er nødvendig for å vedlikeholde språket som kulturell felleseiendom og for å beholde språkene våre som gode og effektive kommunikasjonsmidler i det norske samfunnet. I tillegg er det avgjørende for innbyggernes mulighet til medbestemmelse og deltakelse i demokratiet.

En satsing på digitale språkressurser skal føre til at norsk blir det naturlige førstevalget på digitale plattformer, og at brukerne får tilgang til språket sitt når de bruker digitale produkter og tjenester i det offentlige. Den vil også føre til at skoleelever får tilgang til digitale verktøy og læringsressurser på sitt eget opplæringsmål.

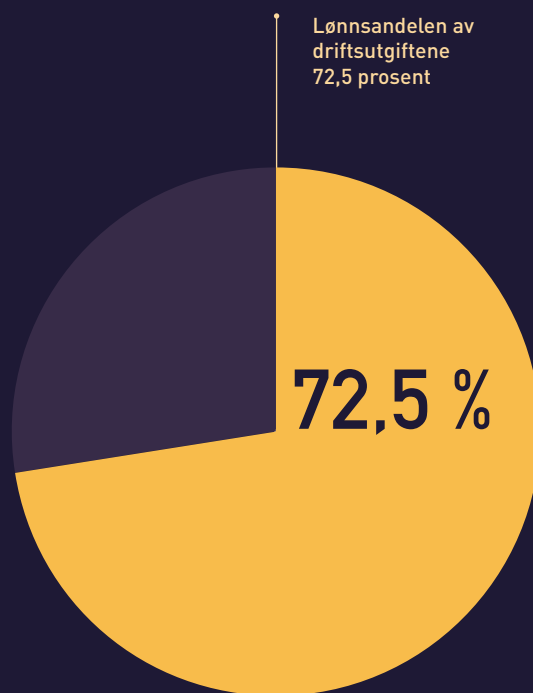
Språkrådet mener det trengs gode løsninger for språkvalg i det flerspråklige arbeidslivet. Arbeidsinnvandring gjennom EØS-avtalen har skapt nye flerspråklige miljøer på mange arbeidsplasser. Manglende norskopplærings-tilbud til de nye arbeidstakergruppene gir dårlig integrering og skaper problemer både for den enkelte arbeidstakeren, for arbeidsplassene og for det norske samfunnet.

Universitets- og høyskolesektoren er en nøkkelsektor for norsk språkpolitikk. Språkrådet mener sektoren bør arbeide mer systematisk med norsk fagspråk, med språktilbudet til studentene og med institusjonenes formidling av forskningsresultater til samfunnet. Fagspråket har avgjørende betydning for kommunikasjonen mellom høyere utdanningsinstitusjoner, arbeidsplasser, skolesystem og samfunn. For å vedlikeholde norsk språk og for å nå målet om å beholde norsk som samfunnsbærende språk trenger vi stabile bidrag fra forsknings- og utdanningssektoren.

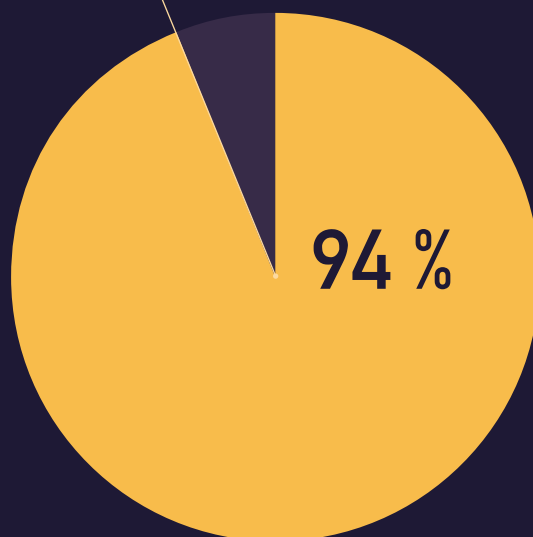
For å trygge det norske språkets framtid mener Språkrådet det er viktig å etablere insentivordninger og retningslinjer som styrker norsk i nye digitale kultur- og mediekanaler, spesielt når det gjelder produkter som er rettet mot barn og unge.

Kvensk språk er i en svært utsatt posisjon. Etter Språkrådets mening trengs det kraftfulle tiltak for å sikre og styrke dette språket. Også norsk tegnspråk er svært utsatt, fordi det har relativt få brukere, og fordi språkbrukerne har færre institusjonaliserte bruksarenaer enn tidligere. Skal disse to språkene bevares som kulturobjekter og holdes levende som bruksspråk, må det innhentes dokumentasjon og etableres gode språkbruksarenaer slik at språkene blir godt synlige også i et samfunn der norsk er majoritetsspråket. ●

Språket vårt er en kulturgjenstand som alle språkbrukerne er medeiere i. Men språket er i tillegg det norske samfunnets viktigste infrastruktur og en forutsetning for presis, klar og effektiv kommunikasjon.

Utnyttingsgrad
på årsverk
94 prosent

DEL VI

Årsregnskap 2018

Språkrådet er statens fagorgan i språkspørsmål og følger opp språkpolitikken på oppdrag fra Kulturdepartementet. Regnskapet er ført etter kontantprinsippet og er avgitt i overensstemmelse med retningslinjer for økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og Kulturdepartementets instruks til Språkrådet om økonomi- og virksomhetsstyring.

Bekreftelse

Det blir med dette bekreftet at årsregnskapet er avlagt i samsvar med gjeldende regler for økonomistyring og med de kravene som er fastsatt fra overordnet departement. Regnskapet gir et dekkende bilde av bevilgningene Språkrådet har hatt til disposisjon i regnskapsåret, både av inntekter og utgifter. Språkrådet fører regnskap etter kontantprinsippet.

Språkrådet har en intern økonomiinstruks som er fastsatt av Språkrådets styre, og som baserer seg på økonomiregelverket i staten og på Kulturdepartementets instruks om økonomi- og virksomhetsstyring for Språkrådet. Etter denne instruksjonen har direktøren ansvaret for at de økonomiske ressursene i virksomheten blir disponert i samsvar med forutsetningene og i samsvar med gjeldende regelverk for økonomiforvaltning i staten. Språkrådets styre har overordnet ansvar for at økonomireglementet og Kulturdepartementets instruks blir fulgt opp, og at budsjetttrammene blir overholdt.

Språkrådet utarbeider i tråd med føringene en årlig disposisjonsplan som sammen med interne budsjett-disponeringsfullmakter legger føringer for samlet disponering av budsjettmidlene i organisasjonen.

Vurdering av vesentlige forhold

Budsjetttrammen for 2018 var på kr 37 172 000 (jf. kap. 326 – post 01). I tillegg hadde Språkrådet tilskuddsforvaltning på kr 25 380 000 (jf. kap. 326 – post 73). Av disse gikk kr 820 000 til tilskuddsordningen for inn-samling av stedsnavn. Kr 24 460 000 av tilskuddsmidlene gikk til språktiltak og språkorganisasjoner etter den tildelingen som var fastsatt av Stortinget i statsbudsjettet for 2018.

Andre vesentlige opplysninger

Språkrådet har som statlig virksomhet revisjon gjennomført av Riksrevisjonen. Årsrapport og årsregnskap for virksomheten blir publisert på Språkrådets nettsider (www.spraakradet.no) etter avsluttet etatsstyringsdialog om dokumentet. I tråd med DFØs anbefalinger publiseres også revisjonsrapport fra Riksrevisjonen når dokumentet blir offentlig tilgjengelig.

Oslo, 15. mars 2019

Åse Wetås
direktør

Erik Ulfsby
styreleder

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskapet for Språkrådet er utarbeidet med utgangspunkt i «Bestemmelse om økonomistyring i staten».

Oppstillingen av bevilgningsrapporten inneholder en øvre del med rapportering om bruk av bevilgningen og en nedre del som viser beholdningen virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter, og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomregnskap (mellomværende) med statskassa.

Oppstillingen av bevilgnings- og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i punkt 3.4.2 i retningslinjene – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- Regnskapet inneholder alle de rapporterte utgiftene og inntektene for regnskapsåret
- Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med bruttobeløp
- Regnskapet er utarbeidet etter kontantprinsippet

Regnskapet følger kalenderåret.

Oppstillingen av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene. Disse følger punkt 3.5 i retningslinjene for rapportering til statsregnskapet. Sumlinja «Netto rapportert til bevilgningsregnskapet» er lik i begge oppstillingene.

Språkrådet er knyttet til statens konsernkontoordning i Norges Bank.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2018

Utgiftskap.	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2018	Merutgift (-) og mindreutgift
0326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	01	Driftsutgifter	A, B	37 172 000	36 588 075	583 925
0326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	73	Tilskuddsforvaltning	A, 7	25 380 000	25 280 000	100 000
0326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	75	Tilskudd til ordbokarbeid	A		5 200 000	----
1633	Nettoordning for mva. i staten	01			0	907 284	----
Sum utgiftsført					67 752 000	67 975 359	----

Inntektskap.	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2018	Merutgift (-) og mindreutgift
3326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål	01	Ymse inntekter	58 000	1 464 569	1 406 569
5309		29	Tilfeldige inntekter	0	33 282	----
5700		72	Arbeidsgiveravgift	0	3 299 038	----
Sum inntektsført				58 000	4 796 889	----
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						63 178 470
Kapitalkontoer						
60057501	Norges Bank KK, innbetalinger				2 225 796	
60057502	Norges Bank KK, utbetalinger				-65 355 049	
703814	Endring i mellomværende med statskassa				-49 216	
Sum rapportert						0

Beholdning rapportert til kapitalregnskapet (31.12.)

		31.12.2018	31.12.2017	Endring
703814	Mellomværende med statskassa	-1 038 545	-989 329	-49 216

Note A**Forklaring av samlet tildeling utgifter**

Kapittel og post	Overført fra 2017	Tildelinger 2018	Samlet tildeling
032601 Driftsutgifter	788 000	36 384 000	37 172 000
032673 Språkorganisasjoner	0	25 380 000	25 380 000
032675 Ordbokarbeid ¹⁾	0		

- 1) Språkrådet har mottatt en belastningsfullmakt fra Kulturdepartementet på 5,2 mill. kroner som er ført under denne posten. Belastningsfullmakten er nyttet fullt ut. I tillegg har departementet i forbindelse med samme prosjekt (revisjon av Bokmålsordboka og Nynorskordboka) utbetalt 800 000 kroner til Språkrådet. Midlene er inntektsført under kap. 3326.01, jf. note 1.

Note B**Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år**

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift (-) / mindreutgift	Merutgift (-) / mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter (-) iht. merinntektsfullmakt	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
032601/332601 032673	Underforbruk Mindreforbruk	583 925 100 000	583 925 100 000	1 406 569	1 990 494	1 858 600	1 858 600

Mindreforbruket på kr 100 000 skyldes at prispengene til Årets nynorsk-kommune først ble utbetalt i 2019.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter**Fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter**

Språkrådet har fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 326 post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3326 post 01. Merinntektene utgjør kr 1 406 569 og inngår i utregningen av beløpet som kan overføres til neste regnskapsår.

Beløp som kan overføres

Ubrukt bevilgning for Språkrådet under kap. 326 post 01 og kap. 3326 post 01 utgjør kr 1 990 494. Dette er kr 131 894 mer enn maksimalt overført beløp på kr 1 858 600, tilsvarende 5 % av bevilgningen under kap. 326 post 01.

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2018			
	Note	2018	2017
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyr	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	800 000	0
Salgs- og leieinntekter	1	664 569	357 260
Andre inntekter	1	0	0
Sum inntekter fra drift		1 464 569	357 260
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	26 476 804	25 609 887
Andre utbetalinger til drift	3	10 069 758	9 578 243
Sum utbetalinger til drift		36 546 561	35 188 130
Netto rapporterte driftsutgifter		35 081 993	34 830 870
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	0
Sum investerings- og finansinntekter		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	497	0
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8	0	0
Utbetaling til finansutgifter	4	1 016	2 437
Sum investerings- og finansutgifter		1 513	2 437
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		1 513	2 437
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyr m.m.	6	-11 977	100 000
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		-11 977	100 000
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	30 520 000	11 655 000
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		30 520 000	11 655 000
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapittel			
Gruppelivsforsikring, konto 1985 (jf. kap. 5309, inntekt)		45 260	46 460
Arbeidsgiveravgift, konto 1986 (jf. kap. 5700, inntekt)		3 299 038	3 196 162
Nettoføringsordning for merverdiavgift, konto 1987 (jf. kap. 1633, utgift)		907 284	852 760
Netto rapporterte utgifter på felleskapittel		-2 437 014	-2 389 861
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		63 178 470	43 998 446

Oversikt over mellomværende med statskassa

Eiendeler og gjeld	Note	2018	2017
Krav		0	0
Kasse		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk		-1 071 319	-1 017 567
Skyldige offentlige avgifter		-560	-7 736
Annen gjeld		33 333	35 973
Sum mellomværende med statskassa	8	-1 038 545	-989 329

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Innbetalinger fra gebyr</i>		
Sum innbetalinger fra gebyr	0	0
<i>Innbetaling fra tilskudd og overføringer</i>		
Andre tilskudd og overføringer ¹⁾	800 000	0
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	800 000	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Tilfeldige inntekter (post 01, 02)	664 569	357 260
Sum salgs- og leieinnbetalinger	664 569	357 260
<i>Andre innbetalinger</i>		
Sum andre innbetalinger	0	0
Sum innbetalinger fra drift	1 464 569	357 260

1) Jf. omtale under note A

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2018	31.12.2017
Lønn	20 118 312	20 224 345
Arbeidsgiveravgift	3 299 038	3 196 162
Pensjonsutgifter	2 346 144	2 412 967
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-752 098	-1 570 791
Andre ytelser	1 465 408	1 347 204
Sum utbetalinger til lønn	26 476 804	25 609 887
Antall årsverk	30,51	29,78

Note 3 Andre utbetalinger til drift		
	31.12.2018	31.12.2017
Husleie	2 782 063	2 679 736
Vedlikehold av egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	16 180	2 256
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	153 315	146 302
Reparasjon og vedlikehold av maskiner og utstyr	0	0
Mindre utstyrskjøp	35 903	91 528
Leie av maskiner, inventar og lignende	0	0
Kjøp av fremmede tjenester	3 126 765	3 338 245
Reiser og diett	1 222 613	979 601
Andre driftsutgifter	2 732 919	2 340 575
Sum andre utbetalinger til drift	10 069 758	9 578 243

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter		
	31.12.2018	31.12.2017
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekt	0	0

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	1 016	2 437
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum innbetaling av finansutgifter	1 016	2 437

Note 5		
Utbetalinger til investeringer og kjøp av aksjer		
	31.12.2018	31.12.2017
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	0	0
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Sikkerhetsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	497	0
Sum utbetaling til investeringer	497	0
	31.12.2018	31.12.2017
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	0	0
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0

Note 6		
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		
	31.12.2018	31.12.2017
Tilfeldige og andre inntekter (Statskonto 530929)	-11 977	100 000
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	-11 977	100 000

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer til staten		
	31.12.2018	31.12.2017
Tilskudd til kommuner	515 000	100 000
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	5 505 000	0
Tilskudd til husholdninger	40 000	0
Tilskudd til ideelle organisasjoner	24 460 000	11 555 000
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer til staten	30 520 000	11 655 000

Tilskudd til husholdninger utgjør to mastergradsstipend à kr 20 000.

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassa og mellomværende med statskassa			
<i>Forskjell mellom avregning med statskassa og mellomværende med statskassa</i>			
	31.12.2018	31.12.2018	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassa	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassa	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundekrav	7 714	0	7 714
Andre krav	0	0	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
Sum	7 714	0	7 714
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	1 301	0	1 301
Skyldig skattetrekk	-1 071 319	-1 071 319	0
Skyldige offentlige avgifter	-560	-560	0
Annen kortsiktig gjeld	33 333	33 333	0
Sum	-1 037 244	-1 038 545	1 301
Sum	-1 029 530	-1 038 545	9 015

RIKSTEATRET
Org. nr.: 974907550

Riksrevisjonens beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Riksrevisjonen har revidert Riksteatrets årsregnskap for 2018. Årsregnskapet består av ledelseskommentarer og oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering, inklusiv noter til årsregnskapet for regnskapsåret avsluttet per 31. desember 2018.

Bevilgnings- og artskontorrapporteringen viser at 103 897 481 kroner er rapportert netto til bevilgningsregnskapet.

Etter Riksrevisjonens mening gir Riksteatrets årsregnskap et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter i 2018 og mellomværende med statskassen per 31. desember 2018, i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig revisjon (ISSAI 1000–2999). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet under «Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet». Vi er uavhengige av virksomheten slik det kreves i lov og instruks om Riksrevisjonen og de etiske kravene i ISSAI 30 fra International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt de øvrige etiske forpliktelsene våre i samsvar med disse kravene og INTOSAI's etikkregler. Etter vår oppfatning er revisjonsbevisene vi har innhentet tilstrekkelige og hensiktsmessige som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon i årsrapporten

Ledelsen er ansvarlig for årsrapporten, som består av årsregnskapet (del VI) og øvrig informasjon (del I–V). Riksrevisjonens uttalelse omfatter revisjon av årsregnskapet og virksomhetens etterlevelse av administrative regelverk for økonomistyring, ikke øvrig informasjon i årsrapporten (del I–V). Vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen i årsrapporten. Formålet er å vurdere om det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen, årsregnskapet og kunnskapen vi har opparbeidet oss under revisjonen. Vi vurderer også om den øvrige informasjonen ser ut til å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere dette i revisjonsberetningen.

Det er ingenting å rapportere i så måte.

Ledelsens, styrets og det overordnede departementets ansvar for årsregnskapet

Ledelsen og styret er ansvarlige for å utarbeide et årsregnskap som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten. Ledelsen og styret er også ansvarlige for å etablere den interne kontrollen som de mener er nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Det overordnede departementet og styret har det overordnede ansvaret for at virksomheten rapporterer relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon og har forsvarlig internkontroll.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Målet med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for Riksrevisjonens konklusjon. Betryggende sikkerhet er et høyt sikkerhetsnivå, men det er ingen garanti for at en revisjon som er utført i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig revisjon (ISSAI 1000–2999), alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir ansett som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de beslutningene brukere treffer på grunnlag av årsregnskapet.

Vi utøver profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen, i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og ISSAI 1000–2999.

Vi identifiserer og anslår risikoene for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten den skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Videre utformer og gjennomfører vi revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer og innhenter tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon ikke blir avdekket, er høyere for feilinformasjon som skyldes misligheter, enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil. Grunnen til det er at misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, feilpresentasjoner eller overstyring av intern kontroll.

Vi gjør også følgende:

- opparbeider oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige ut fra omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om hvor effektiv virksomhetens interne kontroll er
- evaluerer om regnskapsprinsippene som er brukt, er hensiktsmessige, og om tilhørende opplysninger som er utarbeidet av ledelsen, er rimelige
- evaluerer den totale presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene
- evaluerer om årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten

Vi kommuniserer med ledelsen og styret og informerer det overordnede departementet, blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og når revisjonsarbeidet skal utføres. Vi vil også ta opp forhold av betydning som er avdekket i løpet av revisjonen, for eksempel svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Når det gjelder forholdene som vi tar opp med ledelsen og styret, og informerer det overordnede departementet om, tar vi standpunkt til hvilke som er av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet, og avgjør om disse skal regnes som sentrale forhold ved revisjonen. De beskrives i så fall i et eget avsnitt i revisjonsberetningen, med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring. Forholdene omtales ikke i beretningen hvis Riksrevisjonen beslutter at det er rimelig å forvente at de negative konsekvensene av en slik offentliggjøring vil være større enn offentlighetens interesse av at saken blir omtalt. Dette vil bare være aktuelt i ytterst sjeldne tilfeller.

Dersom vi gjennom revisjonen av årsregnskapet får indikasjoner på vesentlige brudd på administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten, gjennomfører vi utvalgte revisjonshandlinger for å kunne uttale oss om hvorvidt det er vesentlige brudd på slike regelverk.

Konklusjon knyttet til administrative regelverk for økonomistyring

Vi uttaler oss om hvorvidt vi er kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene på en måte som i vesentlig grad strider mot administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten. Uttalelsen gis med moderat sikkerhet og bygger på ISSAI 4000-serien for etterlevelserevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnår vi gjennom revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendige.

Basert på revisjonen av årsregnskapet og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til ISSAI 4000-serien, er vi ikke kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene i strid med administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten.

Oslo; 24.04.2019

Etter fullmakt

Tor Digranes
ekspedisjonssjef

Harald Haugen
avdelingsdirektør

Brevet er ekspedert digitalt og har derfor ingen håndskreven signatur